

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

ALANYA'DA YAŞAYAN EL SANATLARI

Sıdıka Gül KARACADAĞLI ÇALIK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

ISPARTA, 2017

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI**

ALANYA'DA YAŞAYAN EL SANATLARI

Sıdıka Gül KARACADAĞLI ÇALIK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

ISPARTA, 2017

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANATDALI

Bu tez ~~23.08.2017~~ tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çoğunluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Prof.Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

İmza:

ÜYE

Yrd.Doç. Hande KILIÇARSLAN

İmza:

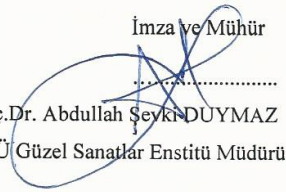
ÜYE

Doç Olcay ATASEVEN

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza ve Mühür

Doç.Dr. Abdullah Şeykin DUYMAZ
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

Bu çalışma ..... tarafından desteklenmiştir.

Proje No: .....

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (23/ 08/ 2017).

Sıdıka Gül KARACADAĞLI ÇALIK

S. Karacadağlı

SUNUŞ

Göstermiş olduğu sabrı ve özverisi ile benden yardımını esirgemeyen, bana daima yol gösteren, tezimin her aşamasını inceleyen, fikirleriyle şekillenmesini sağlayan çok değerli tez danışmanım Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ'e, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Alan araştırmalarımnda ALANYA BELEDİYESİ Kùltür ve Sosyal İşler Müdire'si Nimet HACIKURA ve personellerine, Serpil BAYIR, Emine KAHRAMAN, Esra SÖNMEZ, Ayten SÖNMEZ, Ayşe AKÇAKOCA ve Dr. Atilla ERDEN'e, çalışma boyunca hayatımı kolaylaştıran ve tezimin her anında emeği olan maddi manevi desteğini esirgemeyen eřim Selçuk ÇALIK ve oğlum Tarık ÇALIK'a teşekkür ve şükranlarımı sunuyorum.

Sıdıka Gül KARACADAĞLI ÇALIK

Isparta, 2017

ÖZET

ALANYA'DA YAŞAYAN EL SANATLARI

Sıdıka Gül KARACADAĞLI ÇALIK

Süleyman Demirel Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, Yüksek Lisans
Tezi

Yıl: 2017, Sayfa: 110

Danışman: Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

Anadolu coğrafyasında yer alan her bölge ve kent, Türk kültür ve sanatının izlerini taşıyan değerlere sahiptir. Özellikle de bazı kentler bu açıdan öne çıkmaktadır. Bunlardan biri de Antalya iline bağlı Alanya ilçesidir. Alanya, sahip olduğu geleneksel kültür değerleriyle, önemli kültür havzalarından biridir. Bu araştırmanın hedefi tarihi değerlerimizi yaşatma ve yeni nesillere aktarma çabasında olan tüm gönül elçilerine destek olmak ve yatırımcılara ilham vermektir. Kültür mirası el sanatlarımızın hızlı bir şekilde günümüz hayatından çıkıyor olmasına rağmen, özellikle Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yetmiş aşkın geleneksel Türk el sanatı, çeşitli sanatkâr, kurum ve kuruluşların çabaları ile yaşatılmakta ve yeni nesillere aktarılmaktadır. Bu çalışmada literatür tarama ve alan araştırması yoluyla; ilgili bilgi ve belgelere ulaşılarak, Alanya'da yaşayan el sanatları ile ilgili genel bilgi verilerek, varlığını devam ettirmekte olan el sanatlarında, kullanılan araç ve gereçler, ürünlerin yapım aşamaları, elde edilen ürünlerin incelenmesi ve örneklerle tanıtılması, kaybolmaya yüz tutmuş el sanatlarının desteklenmesi, tarihsel gelişiminin günümüze yansıtılarak yaşatılması, korunması ve gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla yörede yapılan çalışmada yaşayan el sanatlarının düz dokumacılık, mekikli dokumacılık, ipekböcekçiliği ve oyacılık olduğu belirlenmiştir. Belirlenen el sanatının yaşayan ustaları ile görüşülmüş, ürünler fotoğraflarla belgelenmiştir.

Anahtar Kelime: El sanatları, Alanya, Türk kültürü.

ABSTRACT

HAND ART LIVING IN ALANYA

Sıdıka Gül KARACADAĞLI ÇALIK

Süleyman Demirel University

Fine Arts Institute Department of Traditional Turkish Arts, Master of Art Thesis,

Year: 2017, Pages: 110

Adviser: Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

Every region and city in Anatolia possesses bearing the traces of Turkish culture and art. Especially, in this respect, some cities become prominent. One of these prominent cities is Alanya, Antalya. Alanya is one of the important cultural areas with its traditional cultural values. Aim of this research is to support volunteer who intend to sustain our historical values and to transfer them into new generations and to inspire the investor. Although handicrafts which are our cultural heritage disappear rapidly, over seventy traditional Turkish handicrafts are being lived and are being transferred into new generations by several artists and institutions and organizations' effort. In this research, almost extinct handicrafts' are aimed to be transferred into new generations by literature reviewing and doing field study, reaching corresponding certificate, informing about handicrafts in Alanya, equipment which is used in handicrafts, construction periods of products, examination of the produced handicrafts and demonstrating it. As result of this study conducted in this territory it is determined that living handicrafts are flat weaving, shuttle weaving, sericulture and lace.

Keywords: Handicrafts, Alanya, Turkish culture

Oğluma

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Alanya'nın Coğrafi Konumu ve Tarihçesi	3
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	5
3. GEREÇLER VE YÖNTEM.....	7
3.1. Gereçler	7
3. 2. Yöntem	7
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	8
4.1. Alanya'da Düz Dokumacılık.....	8
4.1.1. Alanya'da Düz Dokumacılığın Tarihçesi ve Türleri	8
4.1.2. Alanya'da Düz Dokumacılıkta Kullanılan Araç ve Gereçler	11
4.1.3. Alanya'da Düz Dokumacılıkta Kullanılan Teknikler	15
4.1.4. Alanya'da Düz Dokumalarının Renk, Motif, Desen, Kompozisyon Özellikleri	16
4.1.5. Alanya'da Düz Dokumalarının Kullanım Alanları ve Örnekleri.....	17
4.1.6. Alanya'da Düz Dokumalarının Günümüzdeki Durumu	17
4.1.7. Örnekler	17
4.2. Alanya'da İpek Böcekçiliği.....	26
4.2.1. Alanya'da İpek Böceğinin Tarihçesi	27
4.2.2. Alanya'da İpek Böceğinin Gelişim Aşamaları	29

4.2.3. İpek Böceği Kozasından İplik Elde Edilmesi	31
4.2.4. Alanya’da İpekböceği Tohumlarının Temini	33
4.2.5. Alanya’da İpek Kozaları ve İplikleri ile Yapılan El Sanatları.....	33
4.3. Alanya’da Mekikli Dokumacılık.....	39
4.3.1. Alanya’da Mekikli Dokumacılığın Tarihçesi	39
4.3.2. Alanya’da Mekikli Dokumacılıkta Kullanılan Araç ve Gereçler	40
4.3.3. Alanya’da Mekikli Dokumacılıkta Kullanılan Ana Örgüler	42
4.3.4. Alanya’da Mekikli Dokumacılığın Kullanım Alanları.....	43
4.3.5. Alanya Mekikli Dokumalarının Bugünü	45
4.3.6. Alanya Mekikli Dokumalarından Örnekler	45
4.4. Alanya’da Oyacılık.....	58
4.4.1. Alanya’da Oyacılığın Tarihçesi	58
4.4.2. Alanya’da Oya Yapımında Kullanılan Araç ve Gereçler	59
4.4.3. Alanya’da Oya Yapım Teknikleri.....	62
4.4.4. Alanya Oyalarının Renk, Motif, Desen ve Kompozisyon Özellikleri	68
4.4.5. Alanya Oyacılığının Kullanım Alanları.....	69
4.4.6. Alanya’da Oyacılığın Bugünü	70
4.4.7. Alanya Oyalarından Örnekler	70
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	84
KAYNAKÇA	88

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Alanya ilçesini gösteren harita (http://www.alanyalovers.com/tr/liste/sidebar-anasayfa-resim-linkler/alanya-haritalari)	3
Şekil 2. Istar tezgâh (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	12
Şekil 3. Kirkit (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	13
Şekil 4. İğ (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	14
Şekil 5. Çıkrık(Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	14
Şekil 6. Kirman (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	14
Şekil 7. Kilim ve detayı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	18
Şekil 8. Zili dokuma (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	19
Şekil 9. Heybe (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	20
Şekil 10. Cicim (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	21
Şekil 11. Zili (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	22
Şekil 12. İlikli kilim (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	23
Şekil 13. Kilim (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	24
Şekil 14. Mazmanlık (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	25
Şekil 15. Kolan (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	26
Şekil 16. Koza pamuğunun alınması (Ayten Sönmez arşivi) (Karacadağlı,2017-Alanya).....	28
Şekil 17. Yumurta (http://www.arsivfotoritim.com/yazi/omer-yaglidere-ipekboceginin-oykusu/).....	30
Şekil 18. Tırtıl halindeki ipek böceği (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	30
Şekil 19. Koza ören ipek böceği (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	30
Şekil 20. Kozaların toplanması(Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	30

Şekil 21. Liflerin ayrılması (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	32
Şekil 22. İğ ve düğül denilen ipek (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	32
Şekil 23. Kurutulmaya bırakılan ham ipek (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	32
Şekil 24. Çile ve makara haline getirilmiş ham ipek (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	32
Şekil 25. İpekten yapılan koza çiçeği (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	34
Şekil 26. Papatya koza çiçeği (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	36
Şekil 27. İpek mendil (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	37
Şekil 28. İpek dokuma şal (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	38
Şekil 29. Dokuma tezgâhı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	40
Şekil 30. Mekik, masura ve kirman (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	41
Şekil 31. Çıkrık (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	41
Şekil 32. Çözü dolabı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	41
Şekil 33. Çözü aletleri (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	42
Şekil 34. Bezayağı (Kayabaşı, vd, 2011: 64)	43
Şekil 35. Çulfalık dokuma tezgâhı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	43
Şekil 36. Trablus kuşak (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	44
Şekil 37. Trablus dokuma (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	46
Şekil 38. İpek dokuma (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	47
Şekil 39. İpek dokuma peşkir (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	48

Şekil 40. İpek dokuma peştamal (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	49
Şekil 41. Bürümcük iç don (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	50
Şekil 42. Çul (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	51
Şekil 43. Çul (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	52
Şekil 44. İpek bürümcük gömlek (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	53
Şekil 45. İpek erkek gecelik ve kol detayı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	54
Şekil 46. İpek iç gömlek (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)....	55
Şekil 47. Çulfalık (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	56
Şekil 48. Çulfalık (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	57
Şekil 49. İğne oyası (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	59
Şekil 50. İğne (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	59
Şekil 51. Tığ (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	60
Şekil 52. Mekik (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	60
Şekil 53. Makas (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	60
Şekil 54. Naylon iplik (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	61
Şekil 55. Boncuk (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	61
Şekil 56. Pul (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	61
Şekil 57. Plastik halka (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	62
Şekil 58. Zincir ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	62
Şekil 59. Basit ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	63
Şekil 60. Çift ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	63
Şekil 61. Üçlü ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	64
Şekil 62. Kare ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	64

Şekil 63. Temek zincir (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	64
Şekil 64. Örümcek zincir (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	65
Şekil 65. Zürefa ve yapılışı (Ayşe Akçakoca arşivi,2017) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	65
Şekil 66. Kare ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	66
Şekil 67. Üçgen ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	66
Şekil 68. Arttırma tekniği (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	66
Şekil 69. Fiskil tekniği (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	67
Şekil 70. Zürefa ve uzun ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	67
Şekil 71. İlmeğin tepe noktasına ilmek atmak (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	67
Şekil 72. Sinek kanadı (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	67
Şekil 73. Mekik oyası (Serpil Bayır Arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	68
Şekil 74. Boncuk oyası (Emine Kahraman Arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	68
Şekil 75. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Emine Kahraman arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	71
Şekil 76. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Emine Kahraman arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	72
Şekil 77. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	73
Şekil 78. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Emine Kahraman arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	74
Şekil 79. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	75
Şekil 80. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	76

Şekil 81 .Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	77
Şekil 82. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	78
Şekil 83. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Emine Kahraman arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	79
Şekil 84. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	80
Şekil 85. Gerdanlık oya (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	81
Şekil 86. Kese oyası ve cep saati kılıfı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya).....	82
Şekil 87. İç don süslemesi (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)	83

1. GİRİŞ

El sanatları, geçmişten günümüze, var oldukları toplumun duygu, düşünce ve kültürel özelliklerini yansıtan öğeleridir.

Kültürün özünü, temelini oluşturan halk kültürünün, hem ilgili topluma hem de evrensel düzeyde diğer kültür çevrelerine önemli katkılar sağlayan dallarından biride el sanatlarıdır. Geçmiş geleceğe taşıyan el sanatları, toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik hayat tarzını yansıtan en kalıcı ve anlamlı belgeler arasında yer almaktadır. El sanatları gelenek ve göreneklerimizin, yaşam biçimimizin gelecek kuşaklara aktarılmasında büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında el sanatlarımız nesiller arasında bir köprü vazifesi görmekle birlikte geçmişten geleceğe uzanan bir kültür hazinesi konumundadır (Sarıkaya vd., 2012:1).

El sanatları toplum yapısının şartları içinde oluşmuş, bölgesel özellikler ve sanatsal öğeler taşıyan, halk tarafından basit alet ve makinelerle amaca yönelik olarak üretilen, dolayısıyla alınıp satılan, kültürel kimlik taşıyan ürünlerdir (Sarıoğlu, 2005: 66).

Başka bir tanımda; el sanatı, belli bir geçmişi, orijini olan, kuşaktan kuşağa öğrenilerek günümüze gelen, günümüzde eğitimi verilen, görsel ve sanatsal değere sahip, el ile belli bir üretim tekniği kullanılarak ya da sermaye ve tesisi gerektiren, ticari ya da bireysel amaçlı, turistik ve otantik, kullanım ve hatıra eşyası üretimine dayalı uğraşların ortak adıdır (Ölmez ve Etikan, 2008:381).

El sanatları üretimine; teknik ve estetik bilgi, el becerisi, el emeği ve iyi işçiliğe sahip, orijinal dayanıklı mal üretimidir diyebiliriz. Bu tür üretim kişisel kullanım ya da ticari amaç için yapılabilmektedir. Üretici tek geçim kaynağı olarak üretim yapan bir usta ya da yan dal olarak el sanatıyla uğraşan bir köylü olabilmektedir (Öztürk, 2003:16-17).

El sanatları ürünleri ise; kendine özgü teknolojiyle yapılan, üretimde makine kullanımını olmayan ve gerektiğinde basit el araçları kullanılarak yapılan, üretimde kullanılan hammaddeler standardize edilmiş olsalar bile standart üretim olmayan, birbirinden farklı ürünler olarak tanımlanabilir (Öztürk, 2003: 16-17).

El sanatlarına dayalı ürün üretiminin yaklaşık dokuz-on bin yıllık bir geçmişi vardır. Tarihsel dönemlerde el sanatı ürünleri değişime ve ticarete konu olmuş, tarımsal üretimin yanında gelişimini sürdürmüştür. El sanatları üretimi toplumdaki iktisadi işlevi yanında toplumsal, dinsel vb. birçok işlevlerde görmüştür (Aktan, 1989: 4).

Uygarlık, insanlığın var olduğu tarihten günümüze kadar el sanatlarıyla birlikte yaşamıştır. İnsan gittiği ve egemen olduğu bölgelere kendine özgü el sanatlarını ve bu sanata ilişkin kültürünü de beraberinde götürmüştür (Sarioğlu, 1992: 391).

Türkiye, el sanatlarının gerek tarihi gerekse çeşitliliği bakımından zengin bir potansiyele sahiptir. Hemen her yörede özgün el sanatı ürünlerine rastlamak mümkündür (Kayabaşı ve Erdoğan, 2002: 2).

Anadolu coğrafyasında yer alan her bölge ve şehir, Türk kültür ve sanatının izlerini taşıyan değerlere sahiptir. Özellikle bazı kentler bu açıdan öne çıkmaktadır. Bunlardan biri de Alanya yöresidir.

Alanya, sahip olduğu geleneksel kültür değerleriyle, önemli kültür havzalarından biridir. Gelenekler, görenekler, giyim-kuşam, dil, hayata bakış, inanç ve uygulamalar, müzik ve oyunlar, bu havzayı önemli hale getiren bir anlam alanına dönüştüren temel göstergelere sahiptir (Arslan, 2015: 485).

Günümüzde Alanya ve çevresinde özellikle yayla köylerinde konargöçer yaşamın izlerine rastlanmaktadır (www.alanya.bel.tr, [10.07.2017]).

Bölgede yeni yerleşmiş Sarıkeçili Yörüklerinin yanı sıra Karakoyunlu, Karakeçili, Yeniosmanlı, EskiYörük, Honamlı, Tongüçlü, Hayta ÇatalYörük, aşiretlerinin iskân etmiş olmasından kaynaklı etkin bir Yörük kültürüyle karşılaşmaktadır. Yani Alanya, Yörük yaşamının ve iskânının yoğun olduğu bir yerdir. Bölgede yüzlerce yıl kültürel kimliklerini geliştiren Yörükler yazın yaylada kışın da sahilde sürdürdükleri konargöçer yaşamın etkisiyle çok fazla iç içe girmiş bir kültürel yapı gösterir (www.alanya.bel.tr, [10.07.2017]).

Bu çalışmada literatür tarama ve alan araştırması yoluyla; ilgili bilgi ve belgelere ulaşılarak, Alanya’da yaşayan el sanatları ile ilgili genel bilgi verilerek, varlığını devam ettirmekte olan el sanatlarında, kullanılan araç ve gereçler, ürünlerin yapım aşamaları, elde edilen ürünlerin incelenmesi ve örneklerle tanıtılması, tarihsel gelişiminin günümüze yansıtılarak yaşatılması, korunması ve gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır.

1.1. Alanya’nın Coğrafi Konumu ve Tarihçesi

Alanya, Antalya İli sınırları içerisinde şehir merkezine 135 Km. mesafede Akdeniz kıyısında yer almakta ve 36°30'07" ve 36°36'31" kuzey enlemleri ile 31°38'40" ve 32°32'02" doğu boylamları arasında 175.658 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Alanya'nın tabii bir liman olması özelliğini çok iyi değerlendiren Alaaddin Keykubat buraya bir tersane ve limanı korumak için Kızıl Kule'yi inşa ettirmiştir (Anonim, 2012:239) (Şekil 1).

Şekil 1. Alanya ilçesini gösteren harita (<http://www.alanyalovers.com/tr/liste/sidebar-anasayfa-resim-linkler/alanya-haritalari>)

Alanya Kuzeyinde Toros Dağları Güneyinde Akdeniz'in bulunduğu küçük bir yarımada üzerinde kurulmuştur. Antik çağda Pamfilya ve Klikya arasındaki çizgide yer aldığı için bazen Pamfilya bazen de Klikya olarak anılmıştır (Yetkin, 2000:8).

Bu bölge MÖ 25 - MS 284 yılları arasında Roma toprakları içinde kalmıştır. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması ile Anadolu, Bizans İmparatorluğu'nun idaresine girmiştir. Bizans İmparatorluğu Anadolu'yu beş temaya

(vilayet) ayırmış, Alanya da bu temalardan birisi (Merkezi Antalya olan Karavesiyanon Teması) içinde yer almıştır (Önal, 2012:19).

26 Ağustos 1071 tarihinde Büyük Selçuklular ile Bizans İmparatorluğu arasında yapılan Malazgirt Meydan Savaşı'ndan sonra Anadolu kapıları Türklere açıldı ve Türkler Anadolu'ya yerleşerek devletler kurdular. Bu devletlerin en önemlisi Anadolu Selçuklu Devleti'dir. Askeri ve ticari açıdan çok önemli olan Alanya I. Alaeddin Keykubad döneminde fethedilmiştir. I. Alâeddin Keykubad fetih için Antalya Subaşı Mübarizeddin Ertokuş'u denizden donanmayla kuşatması için görevlendirmiştir. Kendisi de karadan kuşatmıştır. Kuşatma iki aya yakın sürmüştür. Kale Beyi olan Kir Fard Selçukluların gücü karşısında fazla direnemeyip şehri teslim etmiştir (1221). Şehri aldıktan sonra I. Alâeddin Keykubad kendi isminden dolayı bu şehre "Alâiye" ismini vermiştir. I. Alâeddin Keykubad zamanında en parlak dönemini yaşamış, şehirde büyük bir imar faaliyeti olmuştur. Burası Konya'nın yanı sıra Selçukluların kışlık merkezi olarak kullanılmıştır. I. Alâeddin Keykubad, adını verdiği bu şehri devletin kışlık merkezi yapmasının yanı sıra kültür ve ticaret merkezi de yapmıştır. Alanya bu devirde en parlak dönemini yaşamıştır.1243'te Köseadağ Savaşında Anadolu Selçuklularının Moğollara yenilmesinden sonra Anadolu Selçuklu Devleti yıkılmış ve bölge Karamanoğulları yönetimine girmiştir (Konyalı, 1946:57-84).

1366 yılında Kıbrıs Kralı Alanya'yı almak için kuşattıysa da Karamanoğulları'nın yardıma gelmesi üzerine başarısız olmuştur (Önal, 2012:20)

Alanya, Tarsus ile birlikte 1571 yılında Kıbrıs eyaletine bağlanmış, 1864 yılında ise Konya vilayetinin sancağı olmuştur. 1868 yılında Antalya'ya bağlanmış, 1871 yılında bu ilin ilçesi olmuştur (Yetkin, 2000:5).

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

ANONİM (2012), el sanatlarının tanımı ve sınıflandırılması yapılmış, Türkiye genelinde il ve ilçelere göre durumları arşivlenmiştir. Kitabın amacı kaybolmuş sanatlar, kaybolmaya yüz tutmuş sanatlar, yaşatılan sanatlar, sanatları icra edenler ve bu sanatın usta öğreticilerini tespit etmek ve arşivlemek olmuştur.

ARLI (1990), *Köy El Sanatları* adlı kitabında, köy el sanatlarının tanımı, kapsamı, değişen ve gelişen köy kavramlarını açıklamıştır. Köy el sanatlarının gerileme ve kaybolma nedenlerini açıklayarak köy el sanatlarını sınıflandırmıştır. Köy el sanatlarının önemini belirterek, köy el sanatlarının geliştirilmesi için öneriler getirmiştir.

BARIŞTA (1988), *Türk El Sanatları* adlı kitabında Türk el sanatlarını üç başlık altında toplamıştır. Anadolu Türk el sanatları, Selçuklular dönemi, Anadolu ve çevresi Türk el sanatları, beylikler dönemi ve Osmanlı imparatorluk dönemi. Kitapta el sanatlarının dönemlerine ait üslup ve yapım teknikleri anlatılmaktadır.

ERBEK (2002), *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri* adlı kitabında; yaşamı, ölümü, doğum ve çoğalmayı simgeleyen motifleri ele alarak Anadolu'nun motif haritasını ortaya çıkarmıştır.

EŞBERK (1939), *Türkiye'de Köylü El Sanatlarının Mahiyeti ve Ehemmiyeti* adlı kitabında; Yörelere göre el sanatlarını sınıflandırarak anlatmıştır. 1930'lu yıllarda ülkemizde köy el sanatlarının önemini, uğraşılan başlıca köy el sanatlarını anlatan yazar, köy el sanatları konusunda uzman yetiştirmenin gerekliliğini belirtmiştir.

KOÇU (1969)'nun *Türk Giyim ve Süslenme Sözlüğü* adlı eseri giyim sözlüğü niteliğindedir. Yazar çalışmasında yöresel giysilerin ayrıntılı tanımlamalarına yer vermektedir.

KÖKLÜ (2002), *El İşlemeciliği* adlı kitabında genel bilgi verip işlemlerde kullanılan araç gereç, desen ve kompozisyon özellikleri, desen geçirme özellikleri, işlemede iplik ve kumaş seçimi, kumaş germe teknikleri, işlemede kenar temizleme, ütüleme teknikleri iğne çeşitleri tekniklerine yer vermektedir.

ONUK (2005), Türk el sanatlarından, yaşam savaşı veren oyların belirli yörelerdeki örneklerini derleyip araştırmak amacıyla, *Osmanlıdan Günümüze Oylar* isimli kitap hazırlanmıştır. Oyların tanımı, sınıflandırılması, kullanılan araç ve gereçler, desen motif, kompozisyon ve renk özellikleri, tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Oya çeşitlerinden, iğne, boncuk, tığ, mekik, firkete, kumaş, iplik oya tanımları verilerek oya örneklerinin yapımına ait işlem basamakları verilmiştir.

SOYSAYDI (2009)'nın *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri* adlı eseri Türk dokuma sanatları eğitiminde rehber olabilecek bir kaynaktır. Türkiye'nin çeşitli yörelerinde yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen kilim, atlama atkı (cicim, zili), ilme ve kayma atkı bezeme teknikli yaygı, perde, çuval, heybe, yastık vb. dokuma örneklerinin teknik ve desen özellikleri, dokumaların yapımında dikkat edilmesi gereken hususlar ve teknik motif çizimlerinde uyulması gereken prensipler ayrıntılı işlenmiştir. Bu prensipler dokuma tekniğı ve desen özellikleri dikkate alınarak izah edilmeye çalışılmıştır. Düz dokumalarda bazı zili motifleri renkli diğler motifler renksiz (siyah-beyaz) çizilmiş, renk ve kompozisyon düzeni dokuyucuya bırakılmasından söz edilmiştir.

SÜRÜR (1976), *Türk İşleme Sanatı* adlı eserinde; işlemlerin tarihi, Türk el sanatlarında işleminin uygulandığı eşyalar, işlemler için kullanılan malzemeler, işleme teknikleri, motifler ve kompozisyon hakkında bilgi vermiştir.

ZÜBER (1972)'in *Türk Süsleme Sanatı* kitabı iki bölümden oluşmaktadır. Süsleme, tezyinat ve el sanatları, çini, keramik, halı, kilim, çorap eldiven, kese, kumaş, işlecilik, yazı, mühürcülük, tezhip, deri süsleme, kalem işi v.b. sanatlar hakkında tarihi bilgi vermiştir.

3. GEREÇLER VE YÖNTEM

3.1. Gereçler

Bu çalışmanın gereçlerini, Alanya’da yaşayan el sanatları, üretilen ürünler, kullanılan araç ve gereçler, ürünlerin yapım aşamaları, bu sanatlarla uğraşan ustalarla yapılan sözlü görüşmeler ile ürünlere ait araştırma sırasında çekilmiş fotoğraflar oluşturmaktadır.

3. 2. Yöntem

Bu çalışmada literatür tarama, belgesel gözlem ve alan araştırması yöntemlerine başvurulmuştur. Konu ile ilgili kitaplar, makaleler ve bildiriler incelenmiş, konuya uygun olanlar toparlanmış, çalışmaya yol gösterecek olan kaynaklar hazırlanmıştır. Ayrıca literatür taramasında Isparta Halil Hamit Paşa İl Halk kütüphanesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Bilgi Merkezi, Alanya Belediyesine bağlı; Hüseyin Azakoğlu Kent Müzesi ve Kent Belleği Merkezi, Ömürlü Kemal Atlı Kültür Evi, Alanya Halk Eğitimi ve ASO Merkezi, elektronik veri tabanlı ortamlardaki yazılı kaynaklardan ve sözlü görüşmelerden yararlanılmıştır.

Araştırmanın devamı, Antalya iline bağlı Alanya ilçesinde alan araştırması yürütülmüştür. Alanya sınırları içerisinde bulunan yerleşimlere 2016-2017 yılları arasında düzenli olarak gidilerek ulaşılmıştır. Alanya, belde ve köylerinde üretilen el sanatları ürünleri, kullanılan araç ve gereçler, ürünlerin yapım aşamaları, kullanılan motif ve desenler, el sanatları ile uğraşan ustaların, el sanatlarını nerden öğrendikleri ve kaç yıldır yaptıkları, kullanılan hammadde ve temini, üretilen ürünlerin satışı ve karşılaşılan sorunlar vb. gibi konuları incelemek üzere karşılıklı görüşme yöntemiyle ustalar ve kaynak kişiler ile görüşülmüştür.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Alanya’da başlıca yaşayan el sanatlarının düz dokumacılık (kilim, zili, cicim ve sumak dokumacılığı), ipek böcekçiliği, mekikli dokuma ve oyacılık olduğu belirlenmiştir.

4.1. Alanya’da Düz Dokumacılık

Yörük kültürünün var olduğu Alanya’da geçmişte dokumacılığın yaygın olarak yapıldığı bilinmektedir. Günümüzde dokuma örneklerine sadece sandıklarda rastlanan yörelerden biri Alanya yöresidir. Deretürbelinas ve Şıhlar Köyü’nde yer yaygısı, giyecek ve yiyecek saklamak için cicim ve zili tekniği ile heybe, mazmanlık kolan ve kilimlerin dokunduğu belirlenmiştir.

4.1.1. Alanya’da Düz Dokumacılığın Tarihçesi ve Türleri

Dokumacılık dünyada bilinen en eski tekstil yüzeyi oluşturma yöntemidir. İnsanlar çok eski çağlardan beri gıda ve konut gibi giyiminde hayatlarında önemli bir yerinin olduğunu farkında olmuşlardır. Dokumacılığın başladığı tarih ve nerede olduğu kesin olarak bilinmese de yapılan kazılara göre önce Mısır’da, daha sonra ise Orta Asya’da olduğu sanılmaktadır (İmer, 1997:1).

Dokumacılık, Anadolu’da yaklaşık üç bin yıldır varlığını sürdürmektedir. Çeşitli uygarlıkların doğup geliştiği Anadolu’da geleneksel el dokumaları da zaman içerisinde küçük değişikliklerle de olsa günümüze kadar ulaşabilmiş kültürel değerlerimizdendir (Sarı ve Baş, 2013:187).

Alanya’da, en önemli gelir kaynağının turizm olmasına ve hızla gelişen sosyo-kültürel değişime rağmen kültürel değerlerimizin az da olsa izine rastlanılan bölgelerden biridir. Alanya ve çevresinde bu değerlerin günümüze taşınmasında etkili Türk topluluklarından biri de Yörüklerdir. Bölgede yüzlerce yıl sosyal ve kültürel kimliklerini geliştiren Yörükler yazın yaylada, kışın da sahilde sürdürdükleri konar-göçer yaşamın etkisiyle çok fazla iç içe girmiş bir kültürel yapı göstermektedirler. Yörükler kendilerine has kültürel öğelerle bölge kültürüne önemli katkılarda bulunmuşlardır (Kılınç, 2010:7).

Yörük adının anlamı hakkındaki görüşlere göre göçebe, dağlı, çok ve çabuk, Anadolu’da ve Rumeli’de hayvancılıkla uğraşarak geçimini sağlayan göçebe

Türkmen, Anadolu ağzında cesur ve eli ayağı çabuk anlamları (Artun, 1996:25), yanında üç günden fazla bir yerde durmayan gezende (Gökçen, 1946:16), gezici, gezen, yürüyen (Güngör, 1939:189), iyi ve çabuk yürüyen, Anadolu'nun çadır'da oturan Türkmenleri, bir yerde yerleşmeyen göçebe halk anlamlarına geldiğini belirtenler olduğu (Türkay, 2005:697), yetenekli, kabiliyetli ve mücadeleciler anlamlarına geldiğini ifade edenler de vardır (Erden, 1996:140).

Dokumacılık Yörüklerin bölge kültürüne katkılarından biridir. Geleneksel el dokumacılığının sürdürülmesinde ve günümüze kadar ulaşmasında önemli katkıları bulunmaktadır.

Yörükler, göç hareketini mevsimlere göre planlamaktadırlar. Yaz aylarında yayla adını verdikleri yüksek kesimlerde yer alan, serin ve hayvanlarını otlatacakları alanlara göç eden Yörükler, kış aylarında deniz seviyesine inmektedirler. Göç etmeye dayanan bir yaşam kültürü ile beslenen Yörükler kullanım eşyalarını da taşınmaya uygun nitelikli olarak tasarlamaktadırlar. Bu eşyaların başında dokumalar gelmektedir. Yörükler yaşamı basit olarak sürebilmek için gerekli olan eşyanın kolay taşınır olması gerektiğinden dokumaları tercih etmişlerdir. Dokumalar taşımada, örtmede, saklamada ve sarmada kullanılmıştır (Atlıhan, 1999:35).

Yörükler bakımını üstlendiği ve etinden, sütünden, derisinden yararlandığı hayvanlarının yünlerini, çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak fonksiyonellikteki eşyaları üretmek için kullanmaktadır. Bu nedenlerle ve az yer kaplayan, fonksiyonel ve hafif eşyalar üretilmesinden dolayı dokumacılık, yaşadıkları evlerini sürekli bir yerden bir yere taşıyan bu topluluklar için konar-göçer hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Yörük yaşam şartlarında insanlara bir çatı görevi gören de, ana amacı göç olan hayatı sürdürmek için taşıma işini üstlenen de, çadırların içini donatarak, kapı görevi gören ve mutfak ve günlük kullanım eşyalarının büyük bir bölümü de dokumalardan oluşmaktadır. Böyle bir yaşam tarzında taşıma işini büyük bir ustalıklarla başaran Yörükler tüm aşamalarda dokumalardan yararlanmaktadırlar (Akan, 2008:23).

Yörüklerin yaşam biçimlerini ve karakterlerini uzunca yıllar korumaları, gelenekçi bir tutum sergilediklerini açıkça göstermektedir. Bu gelenekçi tutumun en çok göze çarptığı alan ise dokumalarıdır. Müzik, ahşap işlemeciliği, deri işçiliği gibi

Yörük sanatları içerisinde dokumaların değişmeden günümüze ulaşması bu gelenekçi tutumları sayesinde olmuştur (Kademoğlu, 1973:24).

20. yüzyılda bu şekilde hayvancılık yapmanın, Yörük yaşantı biçimini devam ettirmenin mümkün olamayacağı anlaşılmıştır. Çoğu bölgelerde Yörükler göçerliliği bıraktıklarına göre bu amaca hizmet eden dokuma türlerinin özellikle çul ve çuvalların fonksiyonları kaybolmuş ve saklanıp, korunmaları zorunlu hale gelmiştir (Pekin, 1976:26; Eren, 1976:27).

Günümüzde yerleşik düzende yaşayan ve hayat tarzını yeniden planlayan Yörükler, kısa süreli göçler ile yaz aylarının bazı bölümlerini yüksek kesimlerde yer alan bölgelerde geçirmektedir. Ancak bu eylem geçmişteki göç kültürünü tam anlamıyla yansıtmamaktadır (Akan, 2016:42).

Düz dokumaları dokunuş tekniklerine göre dörde ayrılır; zili (veya sili), cicim (veya cecim), sumak ve kilimdir.

Kilim, kilim dokuma boyunca çözümlenmiş ipliklerinin arasından, bir üstten, bir alttan geçen enine atkı ipliklerinden oluşan ve çözümlenmiş atkıların tamamen örttüğü tersi ve yüzü birbirinin benzeri olan düz dokumalardır. Kilimde desenlerin bulunduğu belirli alanlarda, renkli bir atkı, ipliği aynı zamanda desen ipliği olarak çözümlenmiş bir altından ve bir üstünden geçerek bir başka renkteki desenin sınırına kadar gider ve buradan geri döner. Böylece aynı renklerdeki atkılar çözümlenmiş arasında, kendi desen alanlarında gidip gelerek birer motif oluştururlar (Tekin, 1997:2).

Cicim, zemin dokumayı oluşturan çözümlenmiş ve atkı ipliklerinin dışında, farklı renkli ipliklerle desenleri oluşturan düz kirkitli dokumalardır. Çözümlenmiş arasından iki sıra atkı ipliği bezayağı tekniğiyle, bir sıra desen ipliği motife göre çözümlenmiş üstünden ve altından farklı sayılarda geçirilir. Cicim dokumalarda dokuyucunun bulunduğu yüz, dokumanın tersi, diğer yüz ise önüdür (Onuk vd., 1998:33).

Zili, cicim tekniğinde olduğu gibi desenler atkı ipliklerinin arasına atılan desen iplikleri ile oluşturulurlar. Desen ipliği sıra boyuna 2 üst 1 alt, 3 üst 1 alt gibi atlamalarla geçirilir. Atlamalar, sonraki sıralarda üst üste gelecek şekilde tekrarlanarak devam ediyorsa düz zili, her sırada desen ipliği bir çözümlenmiş yan tarafa

kaydırılarak dokunuyorsa çapraz zili olarak isimlendirilmektedir (Onuk vd., 1998: 33).

Sumak, cicim ve zililer de olduğu gibi, çözgü ve atkılar dışında ayrıca renkli desen iplikleri ile dokunmaktadır. Ancak bazı yörelerde araya atkı atılmadan dokunan çeşitleri de bulunmaktadır. Aynı renkteki desen ipliklerinin çözgü çiftlerine devamlı olarak sarılması ile dokunur. Renkli desen iplikleri motiflerin içini doldurduktan sonra, arkadan başka renkteki, bir desene atlatılır veya üst sıraya geçerler (Acar, 1982:69).

Mazmanlık, keçi kılından ip örme işlemine mazmanlık denilmektedir (Eröz, 1991:171).

Kolan, çözgü yüzlü dokuma türlerindedir. Hayvanlara yük bağlamada, çocuğu beşiğe veya sırta bağlamada, beşiği sırta almak için, sırtta taşınan dokuma eşyalarının sap kısmında ve çeşitli yük taşıma işlerinde kullanılmaktadır. Kolan dokumaların hammaddesi genellikle kıl lifleridir. Kullanılan araç gereçler ise kılıç ve mekiktir. Kolan dokuma örnekleri uzun ve dardır (Akan, 2016:50).

4.1.2. Alanya’da Düz Dokumacılıkta Kullanılan Araç ve Gereçler

Yörük kültürünün var olduğu Alanya’da ekonomisinin hayvancılığa dayalı olması nedeniyle malzeme temini oldukça kolay olmuştur.

Yörükler kırkılan yün ve kıllardan iplik elde etme işlemlerini ustalıklı sürdürmüşlerdir. Keçinin kılı ve koyunun yünü, Yörüklere dışarıya muhtaç olmadan, kapalı bir ekonomi içinde bir hayat yaşatacak iki hammaddedir (Eröz, 1991:171).

Dokumalarda çözgü ve atkı ipliklerinde keçi kılından ve koyun yününden, desen ipliklerinde ise sadece koyun yününden elde edilen iplikler kullanılmaktadır. Dokumaların kullanımdaki fonksiyonları yanında kullanılan lif cinsine göre de isimlendirilmesi (yün ala, kıl, ala, çuval gibi), dokumalarda kullanılan hammaddenin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Araştırmada deve kılınının kullanımına ait bir bulguya rastlanmamasına rağmen bazı kaynaklarda geçmişte kullanıldığı ifade edilmektedir (Akan, 2016:44).

İncelenen dokumalarda kıl iplikler doğal renkleri ile kullanılırken, yün ipliklerin boyandığı tespit edilmiştir. Boyanmış ipliklerin renklerinin genelde doğada

görülen yeşil ve tonları, kırmızı ve tonları kahverengi ve tonlarından oluştuğu, nadir olarak ta turuncu, mor, mavi gibi renklerin kullanıldığı belirlenmiştir.

Kilim, cicim, zili, dokumalarında kullanılan araçlar ortak olup ıstar tezgâhı, çözgü aracı, iplik yapma araçları ve kirkitten oluşmaktadır.

Dokuma Tezgâhı

Yörüklerde dokumaların elde edildiği tezgâhları dokuyucuların kendi imkânları ile oluşturdukları gözlenmiştir. Yörüklerin yerleştiği köylerde yapılan gözlemede düz dokuma tekniklerinin dokunduğu tezgâh çeşidi olan ıstar tezgâh kullanıldığı görülmüştür. Bu tezgâh çok hızlı sökölüp, monte edilebildiği için Yörük yaşam tarzı sürdüren topluluklarda ve günümüzde köylere yerleşmiş olan Yörüklerde sıklıkla kullanılmaktadır.

Istar tezgâhında yan ağacı tezgâhın iki yan tarafında bulunur ve tezgâhı ayakta tutar. Levent ağacı, yan ağaçlarının üst ve alt kısımlarına olmak üzere uçları girme şeklinde iki yuvarlak ağaçtır ve ağaç boyunca orta kısmı olukludur. Gücü sopası da, ıstar tezgâhında bulunan çözgü iplerinin arasını açmaya yaramaktadır. Varan-gelen ise de, dokuma sırasında ön ve arka ipleri ayırmaya yarayan vargel, tarak adıyla da bilinir (Deniz, 2000:68) (Şekil 2).

Şekil 2. Istar tezgâh (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Çözgü Aracı

İki ahşap kazık, düz bir arazi üzerinde karşılıklı olarak yere çakılır. Kazıklardan her biri yanına birer kişi oturur. Üçüncü bir kişi elinde tuttuğu yumağı bu kazıklar etrafında çapraz veya paralel şekilde gerdirir. Çözgü ipi dokunacak olan düz kirkitli dokumanın boyuna göre hesaplandıktan sonra çubukların üzerine sarılır. Her turdan sonra kazıkların etrafında oturan kişiler çözgü ipinin karışmaması için

birbirine düğümlemektedir. Halk arasında, bu işleme dıdılama veya bıtlama denir (Deniz, 2000:69).

Tarak

Yünün temizleme aşamasında, yabancı maddelerden, kısa liflerden ayrılması ve liflerin paralel hale getirilmesinde kullanılan kemik saplı demir dişli bir alettir. Anadolu’ da, yakın zamanlara kadar, hanımların saçlarını taradığı taraklara benzer. Ayrıca desen iplerinin geride kalan pisliklerini temizlemeye yaramaktadır (Deniz, 2000:71).

Kirkit

Halk arasında yörelere göre didik, sümek, dirgene gibi isimler almaktadır. Kirkitin kulp kısmı ağaçtan, gövdesi kurşun ya da demirden olmakla birlikte tamamen ağaçtan yapılan örnekleri de bulunmaktadır. Eskiden, ahşaptan yapılmış kirkitler yaygınken, daha sonra, ağaç saplı, demir veya kurşundan yapılmış kirkitler kullanılmaya başlanmıştır. Yapılan dokumanın kaliteli olabilmesi için dokumada kullanılacak olan kirkitin ağır olması tercih edilmektedir. Ağır ve sağlam olması da içinde armut, meşe gibi ağaçlar kullanılmaktadır (Deniz, 2000:70) (Şekil 3).

Şekil 3. Kirkit (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

İğ

İp eğiren kişi iği soldan sağa doğru çevirir ve bu esnada elinde tutmakta olduğu yünü kendi ekseni etrafında dönen iğ üzerine, incelterek bırakır. Belli bir eğirmeden sonra, kıvrılmakta olan yün iplik halini alır ve mil üzerine sarılır. Daha sonra yumak haline gelen iplik çıkartılır (Deniz, 2000:63) (Şekil 4).

Şekil 4. İğ (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Çıkrık

Çıkrığın iğine kısa lifler elle uzatılarak verilir; tekerleği döndükçe iğde onun ekseninde bağlı olduğu için döner. İğ döndükçe üzerine tutturulmuş lif demeti gerilir, uzar ve bükülür, iğ üzerine sarılır. Anadolu’da yaygınlaşan ve gelenek halini alan çıkrık yörelere göre de değişik isimler almışlardır. Bunlar; kol yardımıyla dönen kasnak şeklinde, örümcek şekilli ve ayak yardımıyla çalışan pedallı çıkrıklardır (Deniz, 2000:63) (Şekil 5).

Şekil 5. Çıkrık (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Kirman

Kaşgarlı Mahmut’ un yazmış olduğu Divanü Lügati’t-Türk’te Türklerin eğirme işleminde iğ’in yanında ağaçtan yapılmış Kirman’da kullandıkları ve genellikle “uç” adını verdikleri anlaşılmaktadır. Kirman yün eğirme amaçlı, Orta Asya’dan beri Türkler tarafından kullanılan bir alettir (Genç, 1996:132) (Şekil 6).

Şekil 6. Kirman (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Kıl Tarağı

Keçi kılını çepelinden temizlemeye yarayan basit bir alettir (Eröz, 1991:175).

4.1.3. Alanya’da Düz Dokumacılıkta Kullanılan Teknikler

Yörede incelenen örnekler düz dokuma tekniklerinden kilim, cicim ve zili teknikleri ile dokunmuştur. Bazı örnekler bir teknikten oluşurken bazılarında bütün teknikleri bir arada görmek mümkündür. Bu teknikler de kendi içerisinde çeşitlenmektedir. Kullanılan teknikler kısaca açıklanmıştır:

İlikli Kilim

Dokuma sırasında atkı ağızlığı el ile yani parmaklarla açıldığı için parmak kilimi, her motifte farklı atkı kullanımını nedeniyle, atkılarının aynı çözgü aralığından geri dönüşlerinde motif şekline göre dikey yönde meydana gelen yarık ya da ilikler nedeniyle ilikli kilim denir (Soysaldı, 2009:35).

Sarma Kontur

Dokuma yaparken motiflerin dönüşlerinden meydana gelen atkılar arasındaki boşluklar ve ilikler bir çerçeve ipliği ile arada kalan çözgüleri teker teker yukarıya doğru dikey, çapraz ve enine sarılarak yapılmaktadır. Dokumanın yüzeyinde iğne ile işlenmiş gibi bir kontur oluşturur (Onuk ve Akpınarlı, 2003:23).

Atkılarının Aynı Çözgüden Geri Dönmesi İle İliklerin Yok Edilmesi

Dokuma yaparken ayrı motif alanlarından gelen atkı iplikleri karşılaştıkları yerdeki aynı çözgü ipliğinden dolanarak dönüş yaparlar. Böylece dikey motif sınırları çift gruplar halinde birbirine bağlanmış olur. Bu teknik geleneksel Türk kilimlerinde kullanılmayan bir tekniktir (Onuk ve Akpınarlı, 2003:21; Aytaç, 1982:46).

Cicim

Cicim dokuma, zemin dokumayı oluşturan çözgü ve atkı ipliklerinin dışında, farklı renkli ipliklerle desenleri oluşturan düz kirkiteli dokumalardır. Çözgülerin arasından iki sıra atkı ipliği bezayağı tekniğiyle, bir sıra desen ipliği motive göre çözgülerin üstünden ve altından farklı sayılarda geçirilir. Cicim dokumalarda dokuyucunun bulunduğu yüz, dokumanın tersi; diğer yüz ise önüdür (Onuk vd., 1998:33).

Seyrek Motifli Cicim

Seyrek motifli cicimlerde zemini meydana getiren atkı ve çözümler aynı kalınlıkta ve renkte iplikler olup, deseni meydana getiren iplikler ise, daha kalın olmaktadır. Bu şekilde desenlere kabartma bir görünüm verilmektedir. Daha çok ince bez dokuması zeminler üzerine serpmeye motiflerden oluşmaktadır (Acar, 1982:56).

Zili

Zili, görünüş açısından cicime benzer. Ancak zili de motifler dikey ve yatay kompozisyonlardan oluşmaktadır. Desen ipliğinin çözgü ipliklerini üç üstten, bir alttan motiflerin içini ve dışını tamamen doldurduğu tekniktir (Deniz, 2000:81).

Düz Zili

Desenlerin içi 2-1, 3-1, 5-1, şeklinde atlamalar yapılarak sarılır. Atlamalar ile yaygının yüzünde dikey çizgili-fitilli bir görünüm oluşturmaktadır. Alanya ve çevresinde bu dokuma türüne fitilli denildiği söylenmektedir (Acar, 1982:63).

Çapraz Zili

Her sırada birer çözgüyü boşta bırakarak öne geçirilen desen iplikleri, bir üst sıraya geçirildiğinde birer çözgü yan tarafa kayarak atlatılmaktadır. Böylece boşta kalan çözümler ve yüzeyde bulunan desen iplikleri çapraz çizgiler oluşturmaktadır (Acar, 1982:64).

4.1.4. Alanya'da Düz Dokumalarının Renk, Motif, Desen, Kompozisyon Özellikleri

Yörük kilimlerinin hepsinin kırmızı zeminli oluşları, çok sade desen anlayışı, belirli bir konuyu anlatmak isteyen özel sebeplerden dokunmuş oldukları düşüncesini ortaya çıkarmaktadır (Acar, 1980:27).

Alanya düz dokumalarında genellikle geometrik bir şema egemendir. Dokumaların yüzeyleri, geometrik alanlara ayrılarak bezemeler yerleştirilmiştir.

İncelenen kilimler, küpe, yıldız, eli belinde, muska, göz, nazarlık, kurt izi gibi motiflerle bezenmiştir. Yörükler arasında motiflerin isimlerine *yanış* ve *çekipi* denilmektedir.

Kilimlerde ne taslak, ne eskiz, ne de çizilmiş bir desen vardır. Modeller anneden kıza nesilden nesile geçmektedir. Desenler ve renkler ezbere uygulanmaktadır. Kilime ismini veren daima ana motiflerdir. Sembolik veya nesnel bezemeler Türk kilimlerinde geometrik biçimlerle düzenlenmiştir. Teknik kolaylık ve sadelik önceliği mutlaka göz önünde tutulmuştur (Soysaldı, 2009: 49-56).

4.1.5. Alanya’da Düz Dokumalarının Kullanım Alanları ve Örnekleri

Yörükler, yaşamı basit olarak sürdürmek için gerekli olan eşyanın kolay taşınır olması gerektiğinden dokumaları tercih etmişlerdir. Dokumalar taşımada, örtmede, saklamada ve sarmada kullanılmıştır (Atlıhan, 1999:35).

Tespit edilen zili–cicim ve kilim teknikleriyle heybe ve kilim dokumalarında, kırsal kesimde ve dağ köylerinde yiyecek, giyecek saklamak ve yer yağmaları amaçlı dokunmaktadır.

Keçi kılından çadırda kullanılmak üzere çul ve sitil dokumaların yanında çuval, heybe, torba, kolan dokumaların da üretildiğini bilinmektedir.

Nem ve toz tutmayan, daha az malzemeden üretilen düz dokuma yağlarının geçmişten bu yana göçebe Yörüklerin çadırlarının içini koruyan ve süsleyen pratik bir ihtiyaç malzemesi olduğu bilinmektedir (Acar, 1975:39).

4.1.6. Alanya’da Düz Dokumalarının Günümüzdeki Durumu

Son yıllarda ekonomik gelişmeler, modernleşme, turizmdeki artış ve göçler nedeniyle Alanya’da kültürel farklılaşmalar oldukça hız kazanmıştır. Buna paralel olarak da Yörük kültürünün önemli bir parçası olan el dokumacılığı, konar-göçer yaşam tarzından yerleşik düzene geçilmesi, teknolojik gelişmeler, modern hayata uyum ve çeşitli sosyo-ekonomik sebeplerden dolayı hem dokuma açısından hem de kullanma açısından önemini yitirmiştir (Sarı ve Baş, 2013:18).

4.1.7. Örnekler

Yörede bulunan örnekler incelenerek teknik ve desen özellikleri çizelgelerde verilmiştir. Kilim örnekleri (Şekil 7, 12), Cicim örnekleri (Şekil 10), Zili örnekleri (Şekil 8, 9, 11) görülmektedir.

Şekil 7. Kilim ve detayı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emini Kayhanlar Evi
Dokuma tipi	Yer yaygısı
Dokuma tekniği	İlikli kilim
Boyut (cm)	340 x 120
Atkı	Yün
Çözüğü	Yün
Desen ipi	Yok
Renk	Kırmızı, sarı, siyah, yeşil, kahverengi, beyaz ve turuncu
Motif ve kompozisyon özellikleri	Kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır. Dokumada bulunan tek bordür; küpe motiflerinden oluşmaktadır.

Şekil 8. Zili dokuma (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emimi Kayhanlar Evi
Dokuma tipi	Yıldızlı cicim
Dokuma tekniği	Zili
Boyut (cm)	138 x 388
Atkı	Yün
Çözü	Keçi kılı
Desen ipi	Yün
Renk	Kırmızı, sarı, beyaz, mavi, siyah
Motif ve kompozisyon özellikleri	Yıldızlı zili adıyla bilinen örnek, düz zili ve çapraz zili teknikleriyle dokunmuştur. Kilimin uzun kenar bordürlerinde suyolu, kısa kenar bordürlerinde ise elibeline ve muska motifi uygulanmıştır. Zemin kompozisyonunda, yıldız ve göz motifleri sıralı basamaklar halinde dokunmuştur. Her bir kısımda eli belinde, nazarlık, yıldız ve göz motifleri yer almaktadır.

Şekil 9. Heybe (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/ 14.06.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Dokuma tipi	Heybe
Dokuma tekniği	Zili, cicim
Boyut (cm)	60 x 144
Atkı	Yün
Çözüğü	Yün
Desen ipi	Yün
Renk	Sarı, pembe, kırmızı, siyah, yeşil, mavi, mor, turuncu.
Motif ve kompozisyon özellikleri	Zili, cicim ve sumak tekniğinin kullanıldığı bu örneğin zemin ortasında yıldız motifleri yer almaktadır. Bu örneğin altında ve üstünde, kısa kenarlarında cicim tekniği ile dokunmuş göz motifleri bulunmaktadır. Kompozisyonda akrep, tılsım motiflerde yer almaktadır.

Şekil 10. Cicim (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/ Deretürbelinas / 14.06.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Dokuma tipi	Cicim
Dokuma tekniği	Cicim
Boyut (cm)	130 x 120
Atkı	Yün
Çözüğü	Yün
Desen ipi	Yün
Renk	Kırmızı, sarı, turuncu, mavi, pembe, mavi, mor.
Motif ve kompozisyon özellikleri	Zeminde eli belinde motifi ile oluşturulmuş eşkenar dörtgenler ve bunların ortasında da elibeline motifi yer almaktadır.

Şekil 11. Zili (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/29.04.2017
Kaynak kişi	Hüseyin Azakoğlu Kent Merkezi
Dokuma tipi	Zili
Dokuma tekniği	Zili
Boyut (cm)	210 x 310
Atkı	Yün
Çözü	Keçi kılı
Desen ipi	Yün
Renk	Kırmızı, siyah, yeşil, sarı, turuncu, beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Yer yaygısı düz zili ve çapraz zili tekniği ile dokunmuştur. Kilimin zemininde sadece kurt izi ve göz motifleri yer almaktadır.

Şekil 12. İlikli kilim (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/ 29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emimi Kayhanlar Evi
Dokuma tipi	İlikli kilim
Dokuma tekniği	İlikli kilim, sarma kontur
Boyut (cm)	285 x 190
Atkı	Yün
Çözüğü	Yün
Desen ipi	Yok
Renk	Siyah, yeşil, sarı, mavi, turuncu, kahverengi, beyaz, kırmızı
Motif ve kompozisyon özellikleri	Zeminde kurt izi, bukağı motifi ile oluşturulmuş ilikli ve sarma kontur tekniği ile dokunmuştur. Kilimin kısa kenarlarında ve uzun kenarlarında kurt izi motifi bulunmaktadır.

Şekil 13. Kilim (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/Deretürbelinas / 14.06.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Dokuma tipi	Kilim
Dokuma tekniği	Kilim, cicim
Boyut (cm)	285 x 190
Atkı	Yün, keçi kılı
Çözü	Yün
Desen ipi	Yün
Renk	Siyah, sarı, turuncu, beyaz, kırmızı
Motif ve kompozisyon özellikleri	Kilim, tekniği ile dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır. Dokumada bulunan; cicim tekniği ile koçboynuzu pıtrak kurt izi motiflerinden oluşmaktadır.

Şekil 14. Mazmanlık (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/Deretürbelinas / 14.06.2017
Kaynak kişi	Ayşe Akçakoca
Dokuma tipi	Örgü
Dokuma tekniği	El örgüsü
Boyut (cm)	10 metre
Atkı	Yün, Keçi kılı
Çözüğü	Yün
Desen ipi	Yok
Renk	Siyah ve beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Keçi kılından elde örme ile yapılmaktadır.

Şekil 15. Kolan (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/ Deretürbelinas / 14.06.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Dokuma tipi	Kolan
Dokuma tekniği	Kolan dokuma
Boyut (cm)	270 metre
Atkı	Yün, Keçi kılı
Çözü	Yün
Desen ipi	Yok
Renk	Siyah, sarı, kahverengi, kırmızı
Motif ve kompozisyon özellikleri	Kolan dokuma tekniği ile yön motifi kullanılarak dokunmuştur.

4.2. Alanya’da İpek Böcekçiliği

İpek böceği larvalarının koza örmek için salgıladıkları parlak ve çok ince tel olup hayvansal liftir. İpek böceğinden elde edilen teller bir araya getirilerek ipek iplikler elde edilir. İpek, kolay boyanabilen, yumuşak ve dayanıklı bir ip olması nedeniyle tarih boyunca çok kıymetli bir dokuma hammaddesi olmuştur.

4.2.1. Alanya’da İpek Böceğinin Tarihçesi

Tekstil malzemeleri içinde çok asil bir görüntüsü olan ipeğin, bugüne kadar yerleşmiş bir kanıya göre, MÖ 3000 yıllarında ve Çinliler tarafından bulunduğu söylenir. Ancak insanlar için harikulade bir buluş olan bu malzemenin tekstilde ilk kullanımının hangi koza cinsinden olduğu ve bunu ilk bulanların gerçekten Çinliler mi olduğu kesin bilinmez (İmer, 2005:2).

İpek böceği denince akla ilk, belki dut ağacının yapraklarından beslenen ipek türü gelecektir. Oysa ipeğin birçok çeşidi vardır; bunların ırkı, cinsi ve özellikleri farklı olduğu gibi üzerinde beslendiği ağaç cinsleri de farklıdır. Salgısından ipek elde edilen *Bombyciade* ailesi ile *Saturnidae* ailesine mensup ipek böceği cinsleri içinde en kalitelisi, Çin’de kültür edilmiş dut ağacında yetişen beyaz ırk, hakiki ipek böceği denilen *Bombyx Mori L.* cinsidir.

Çinliler ipekle ilgili birçok efsane yazmış, konuyla ilgili araştırmalar yapanlar da genelde bu efsaneleri örnek vermişlerdir. Efsane kitaplardan en çok Çinlilerin kaynak kitabı olan *Schu-king*’in adı geçer. Bu kaynağa göre; ipekten elbiselerin dokunmasına MÖ 2255, ipek boyacılığına da MÖ 2200 yıllarında, küçük bir şehir olan *Shantung*’da başlanmış ve bu şehir, ipek endüstrisinin vatanı olmuş. Aynı kitapta ipek üretiminin ve ipeğin makaraya sarım işleminin ilk kez MÖ 2698 yılında kral *Huang-ti*’nin karısı kraliçe *Si-lung* tarafından yapıldığı anlatılır (Rebel, 1927: 49; Douglas, 1882:145). Efsaneye göre kraliçe *Si-lung* tüm bunları, ipek böceğinin kozalak haline gelişini gözlemleyişi esnasında düşünmüş, böcek kendi etrafını sararak nasıl kozalak oluşturdu ise, onu tersine bir işlemle açıp iplik haline getirmenin de aynı şekilde mümkün olabileceğini düşünmüştür. Bu fikir uygulanmış ve çok başarılı olmuş ve onlara göre kraliçe de yaptığı hizmetten dolayı ölümünün ardından Allah katına yükselmiştir. Böylece efsaneye konu olan ipek böceği

yetiştiriciliği, sürekli bir üretim alanı haline gelmiş, Çin'in politikasını ve ekonomisini etkilemiştir (Silbermann, 1897:5).

Yurdumuzda ise ipekböcekçiliği 1500 yıllık bir geçmişe sahiptir. Genellikle yardımcı bir tarım koludur.

Antalya, ipekböcekçiliği ve ipek dokumacılığı alanında ülkemizde ilk sekiz ilin içinde yer almaktadır. Bundaki en önemli etkenler iklim özellikleri ve coğrafi konumudur. Antalya, Alanya ve Side limanları Tarihi İpek Yolu üzerinde Asya'dan getirilen malların denizyolu ile batıya Avrupa'ya taşınması nedeni ile tarih boyunca önem arz etmiştir. Ilıman iklimi nedeni ile diğer illerden daha erken hammaddeye ulaşması ve ürettiği dokumaları doğrudan liman üzerinden pazarlayabilmesi nedeni ile tarih boyunca Antalya'da ipekböcekçiliği ve ipekli dokumalar ekonomisinde önemli rol oynamıştır. Bu nedenle ipek dokumacılığı konusunda da en uzun geçmişe sahip yerlerden bir tanesi olma özelliğini taşımaktadır. İpekböcekçiliğinin ve ipek dokumacılığının Antalya'da en yaygın olduğu yerler günümüzde Alanya ve Gazipaşa İlçeleridir (Davulcu vd., 2015:125) (Şekil 16).

Şekil 16. Koza pamuğunun alınması (Ayten Sönmez arşivi) (Karacadağlı,2017-Alanya)

1928 yılında Antalya'da İpekböcekçiliği Mektebi'nin kurulmasının ardından çevre ilçelerde ipekböceği yetiştiriciliğinin öneminin artması üzerine ipekböcekçiliği derslerinin Alanya'da da açılmasına karar verilmiştir. Mektep 35 kadın 101 erkek öğrenciden oluşan 136 kişilik öğrenci kadrosuyla eğitime başlamıştır. Bu okuldan 75 öğrenci mezun olmuş ve eğitim sürecini başarıyla tamamlayan öğrencilere İpekböcekçiliği Mektebi Şehadetnamesi okul tarafından verilmiştir. İpekböcekçiliği mektebinden mezun olan öğrenciler tohumculuk sınavına da başvurabilmişlerdir (<http://alanya.bel.tr> [15.07.2017]).

40-50 yıl öncesine kadar her evin başköşesinde bir tezgâh bulunur ve bu tezgâhlarda dokunan kumaşlar mendillik, gömleklik, nakışlık, cibinlik ve bürümcük olarak adlandırılırdı.

Alanya Belediyesi, ipekböceğini tanıtmak ve bu geleneği gelecek nesillere aktarmak amacıyla, dört yıldır Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesindeki İpek Atölyesinde ve Sandık Emni Kayhanlar Evi-Geleneksel El Sanatları Merkezinde, Dut ağacından dokuma tezgâhına adıyla yürüttüğü projeyi ziyaretçilere sunmaktadır. Belediye, Alanya Kalesi'nde bulunan Alanya Belediyesi Ömürlü-Kemal Atlı Kültür Evi'nde sembolik olarak ipekböceği yetiştiriciliği yapmaktadır. Burada ipek böceğinden ipeğe dönüşüm sürecinin görülmesi için ipekböceğinden elde edilen ipek iplikten dokuma tezgâhlarında çeşitli ürünler dokumaktadırlar.

4.2.2. Alanya'da İpek Böceğinin Gelişim Aşamaları

İpek, bir dizi işlemlerin ardı ardına gerçekleştirilmesiyle elde edilen narin bir üründür. İpek böceği yetiştiriciliği ve koza elde etme süreci, kozadan iplik çekme, çekilen ipeğin işlenmesi ve dokunması, boyanması ve sonrasında da pazara sunulması süreçleri ile bunların gerçekleştirilebilmesi için özel mekânlar gerekmektedir (Aydın, 2007:11).

İpeğin elde edildiği ipek böceği dört safhalı büyüyen bir böcektir. Safhaları; Yumurta, larva, krizalit, kelebek ve tekrar yumurtaya dönüş şeklindedir. Bir dişi kelebek beş yüz civarında yumurta yapar (Şekil 17). 15 dereceden az 30 dereceden fazla olmayan ısılarda yetiştirilen böcekler, baharla birlikte yumurtalarından çıkarak taze dut yaprakları ile beslenmeye başlarlar (Şekil 18). Böcekler hızlı bir gelişim gösterirler. İpek böcekleri cinslerine ve beslenme tarzlarına göre 3-5 hafta içinde 6-7 cm uzarlar. Bu uzama sırasında üç dört defa gömlek değiştirirler. Bu gömlek değiştirmeye Alanya'da uyku denir. Son uyku'dan sonra bir hafta kadar beslenen böcekler artık kozalarını yapmaya hazırdırlar. Yörede şah diye adlandırılan temiz ve iyi cins yeşillikli çalılar, ipek böceklerinin aralarına serpiştirilerek dikilirler (Şekil 19). Dikilen bu çalılara hızla çıkan ipek böcekleri başlarını sağa sola sallaya sallaya ağızlarından çıkardıkları iplikçiklerle kendi kendilerini hapsederek kozalarını oluştururlar (Şekil 20). Koza elde ettikten sonraki aşama ise ipeğin çekim işleminin yapılmasıdır. Çekim işlemi için kurulan kazanlarda sıcak su içerisine kozalar atılır ve

bu işlem kozayı ayırıştırarak ipek ipliğinin oluşmasını sağlar. Alanya’da Koza Çekme Günü olarak isimlendirilen ve önceden tespit edilen bir günde bir araya gelinerek çekim işlemi tamamlanır. İpek çekim işlemi tamamlandıktan sonra boy boy ayrılan ipekler çeşitli aşamalardan geçirilir sonra ev tezgâhlarında yerini alarak kumaş haline dönüştürülür (<http://alanya.bel.tr/> [15.07.2017]).

Şekil 17. Yumurta (<http://www.arsivfotoritim.com/yazi/omer-yaglidere-ipekboceginin-oykusu/>)

Şekil 18. Tırtıl halindeki ipek böceği (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Şekil 19. Koza ören ipek böceği (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Şekil 20. Kozaların toplanması(Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Kireç Uygulamasının Yapılması

İpekböceği hastalıklarının tedavisi yoktur. İpekböceklerinde bakteri, virüs, mantar diye adlandırdığımız mikroplar hastalık yapar. Besleme yerimizi bu mikroplardan ne kadar arındırırsak başarı şansımız da o kadar artar. Bunun için en uygun malzeme sönmüş kireç tozudur.

Kireç tozunu, besleme esnasında besleme yatağına gelerek çoğalan mikroplara karşı kullanırız. Bu iş için en uygun zaman ipekböceklerinin yaprak yemediği uyku yani deri değiştirme dönemleridir. İpekböcekleri uyku devresine girdiğinde küne dediğimiz besleme yatağının üzerine ipekböceklerini de örtecek şekilde kireç tozu serpilir. Serpme işleminde küçük bir elek veya süzgeç kullanılması yerinde olur (<http://www.kozabirlik.com.tr> [16.07.2017]).

Dut Bahçeleri

İpek böceğinin en önemli besin kaynağı dut yaprağıdır. Dut ağacı, Asya ve Avrupa'da en eski dönemlerden beri bilinmektedir. Dut ağacının belli başlı üç türü bulunmaktadır. Bunlar; *MorusAlba* (beyaz dut), *MorusNigra* (karadut), ve *MorusRubra* (kırmızı dut) isimleriyle bilinmektedir (Akkılıç, 2002:931).

Dut bahçeleri her yıl bel ve çapa yapılarak tımarlanmakta toprağın bellenmesiyle ağaçlardan verim arttırılmaktaydı. İpek böcekçileri için dut bahçeleri son derece önemlidir. Küçük kurtların beslenmesinde dut yaprağı en temel besin kaynağıdır. Ekilen dut fidanları 3 ila 4 yıl içerisinde büyümekte, 5. yıl ise artık ipek böcekleri için gerekli düzgün dallar yetişmektedir. Gelişen bu dallara şimal denilir. Kalın dalların kesilmesi sonrasında aradaki dalların ayıklanmasına ara ve bütün şimallerin kesilmesine kabaklama denilmektedir. Her yıl ağaçlar kabaklanır ve bu kabaklanan ağaçlara kabran adı verilmektedir. Ayrıca dut fidanları böceklere karşı aşılansaktadır (Anonim, 1296 :199-200).

4.2.3. İpek Böceği Kozasından İplik Elde Edilmesi

Gelep Yapımı: Kozalar yaklaşık 50°C suda haşlanarak lifleri yumuşatılır, mekanik olarak fırça/süpürge ile uçları bulunur, istenen kalınlığa uygun olarak 4-7 koza lifi birlikte sarılarak ham ipek oluşturulur (Şekil 21).

Şekil 21. Liflerin ayrılması (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Kazandan Çıkan İplikler Çile Haline Getirilmesi: İpek ipliğın kıvrılmasına büküm denir. Kumaşın tam kalınlığında olması, haşlanmanın, boyamanın ve bükümün hasarsız ve doğru olmasına bağılıdır (Şekil 22).

Şekil 22. İğ ve düğül denilen ipek (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Yıkanması: Aralara yapışmış fazlalıklar ayrılır. Temizlenen çileler duru suda çitilenmek suretiyle yıkanır asılarak kurumaya bırakılır (Şekil 23).

Şekil 23. Kurutulmaya bırakılan ham ipek (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Makara Haline Getirilmesi: Çarkdan çıkan iplikler tabel makinesine takılır. Yumak haline getirilerek, makaralara sarılır. Çözgü ve atkı ipi olmak üzere ayrılır (Şekil 24).

Şekil 24. Çile ve makara haline getirilmiş ham ipek (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

4.2.4. Alanya’da İpekböceği Tohumlarının Temini

İpekböceği tohumunu Ülkemizde üreten tek kuruluş KOZABİRLİK olup, ipekböceği beslemesi yapmak isteyen bütün üreticilere ipekböceği tohumlarını hayvancılık desteklemesi kapsamında ücretsiz olarak vermektedir. İpekböceği beslemek isteyen Alanya üreticileri en geç Mart ayı sonuna kadar, tohum talebinde bulunmaları gerekmektedir. İpekböceği tohum talepleri, Kozabirlik’e veya Kozabirliğe bağlı Kooperatiflere, Tarım İlçe Müdürlüklerine yapılabilir. Üretimin yoğun olduğu bölgelerde ipekböceği tohumları inficar etmiş (böcek) olarak üreticilere teslim edilmekte olup, üretimin çok az olduğu yani birkaç üreticinin bulunduğu bölgelerde ipekböceği tohumları, kutu içinde tohum olarak üreticilere teslim edilmektedir (<http://www.kozabirlik.com.tr> [16.07.2017]).

4.2.5. Alanya’da İpek Kozaları ve İplikleri ile Yapılan El Sanatları

Alanya’da yıllar önce iç gömlek, şalvar kuşağı, eşarp, mendil başta olmak üzere günlük yaşamında kullandığı ipekçiliğin, son yıllarda Alanya Belediyesi’nin destekleriyle ve açmış olduğu kurslarla tekrar canlandırılan ipek dokumacılığı ve ipek kozasından yapılan çiçekler gelecek nesillere aktarılmaktadır.

Şekil 25. İpekten yapılan koza çiçeği (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/29.04.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Malzemeler	7-8 adet ipek koza, 10-15cm çiçek teli, pembe ve yeşil kumaş boyası, makas, tutkal, yeşil naylon masura
Taç yaprak	Koza, ortasından bir santimetre eninde bir yüzük çıkacak şekilde parça bir kenara ayrılır.kozanın iki ucundan çıkan yüksük şeklindeki parçalardan her biri boyuna beş eşit parça elde edilecek şekilde ve göbek kısmı bütün bırakılarak birbirinden ayrılmadan kesilir. Taç biçimi verilir. Yaprakların birbirini tuttuğu merkeze makasın ucu kullanılarak küçük bir kesik atılır. Elde edilen taç yaprak pembe renge boyanır.
Yaprak	Koza, boyuna altı eşit parçaya kesilir. Her bir parça tekrar iki eşit parçaya kesilerek karanfil yaprağı şekli verilir ve karanfil yaprağının yeşil rengine boyanır.
Tohum	Kozadan kesilen ve bir kenara ayrılan yüzük biçimindeki parça üç eşit parçaya kesilir ve her bir parça kirpik biçiminde şekillendirilir.
Kompozisyon özellikleri	Orta kalınlıktaki çiçek telinden on-on beş santimetre boyunda bir parça kesilir. Telin bir

	<p>ucu kıvrılır ve tutkal sürülür. Kırpık biçiminde kesilen kozanın kendi renginde bırakılan parçası tutkal yardımıyla tele sabitlenir. Tohum ilave edilen tel taç yaprağın ortasından geçirilir ve tel yeşil masuraya sarılır. Uygun mesafeye gelindiğinde yeşil yapraklar ilave edilerek çiçek tamamlanır. Bu işlem istenilen yoğunlukta çiçek elde edilinceye kadar devam edilir.</p>
--	--

Şekil 26. Papatya koza çiçeği (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/29.04.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Malzemeler	4-5 adet koza, 10-15cm çiçek teli ,sarı, pembe ve yeşil kumaş boyası, makas, tutkal
Taç yaprak	Koza, enine ortadan ikiye kesilir, içi temizlenir. Elde edilen yarım koza, papatya taç yaprağının büyüklüğüne uygun olarak 8-9 eşit parçaya merkezi biriminden ayrılmadan kesilir. Yaprak papatya çiçeğinin yaprağına uygun biçimde şekillendirilir. Şekillenen koza katlarına ayrılarak tanzime hazırlanır.
Çiçek orta göbeği	Kozanın iki ucu küçük bir şapka şeklinde kesilir ve sarıya boyanır.
Yaprak	Koza, boyuna önce ikiye, sonra her parça tekrar boyuna ikiye kesilerek dört parça elde edilir. Her parça verevine kesilerek oluşturulan kesiklerle papatya yaprağı biçimi verilir. Koza katlarından ikiye ayrılarak yeşile boyanır.
Kompozisyon özellikleri	10-15 cm boyunda orta kalınlıkta telin ucu kıvrılır. İki taç yaprak üst üste konularak ortasından tel geçirilir. Sarıya boyanan çiçek göbeği tutkallanır, çiçeğin ortasına teli kapatacak şekilde yapıştırılır. Çiçeğin hemen alt kısmında, çiçek dalı ilk yaprağın sabitleneceği mesafeye kadar yeşil iplik sarılır. Düzensiz aralıklarla iki-üç yaprak ilave ederek çiçek tamamlanır.

Şekil 27. İpek mendil (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/29.04.2017
Kaynak kişi	Ömürlü Kemal Atlı Kültür Evi
Dokuma tipi	Alaca ipek dokuma/Mendil
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	20 x 20
Atkı	İpek
Çözüğü	İpek
Renk	Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Kompozisyon da bezayağı tekniği ile dokunan mendilin kare şeklinde dokunmuş alt köşesine nakış işlenmiştir. Mendilin dört bir kenarına ise iğne oyası yapılmıştır.

Şekil 28. İpek dokuma şal (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/29.04.2017
Kaynak kişi	Ömürlü Kemal Atlı Kültür Evi
Dokuma tipi	Alaca ipek dokuma/şal
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	20 x 150
Atkı	İpek
Çözü	İpek
Renk	Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Çok renkli örnekler çizgili dokumalardır. Yatay çizgili dokunan bu örnekler yumuşak geçişli pastel renklerle yapılmış, değişik genişlikte çizgiler veya aynı genişlikte çizgilerle oluşturulmuştur.

4.3. Alanya’da Mekikli Dokumacılık

Mekikli dokumalar olarak bilinen dokuma grubu, asıl dokuma olarak kabul edilmekte olup tezgâha gerilmiş yan yana sıralanmış, çözgü ipliklerinin gruplar hâlinde, gücü denilen çerçevelerle yukarıya kaldırılıp indirilmesiyle arada oluşan ve ağızlık denilen açıklıktan mekik aracılığı ile atkı ipliklerinin geçirilmesi yoluyla oluşan bez görünümlü dokumalardır. Kadınlar tarafından evlerde yün, ipek, keten veya pamuk kullanılarak yapılan bu dokumalar değerli el sanatı örneklerimizdendir.

4.3.1. Alanya’da Mekikli Dokumacılığın Tarihçesi

İlk insanlar, vücutlarını dış etkenlerden korumak için önceleri hayvan derilerini kullanmışlardır. Sonraları bitki saplarından hasır örme yaparak bazı bitkilerin liflerini kullanarak dokuma yapmışlar ve dokumacılığı bulmuşlardır. Dokumacılık, insanların üzerinde çalıştıkları en eski işlerden birisidir. Bitkisel veya hayvansal liflerin iplik yapılması, istenilen uzunlukta dokumalar yapma olanağı vermesi bakımından önemli bir buluş olmuştur (Anonim, 2007:3).

Dokumacılık, Türklerin ana yurdu olan Orta Asya’da oldukça önemli bir sanat koluydu. Daha sonra Selçuklularla Anadolu’ya göç eden bu sanat, Osmanlı döneminde altın devrini yaşamıştır. Günümüzde ise Anadolu’nun pek çok yerinde karakteristik bir özellik kazanarak kiritli dokumalar ve mekikli dokumalar olarak varlığını sürdürme çabasıdadır (Yağan, 1978:6). Bu dokumaların üretildiği merkezlerden biri de Alanya’dır.

Osmanlı İmparatorluğu’nda mekikli dokumacılığı ve ipek üretimi Bursa’da yapılmaktaydı. Bu merkezden ayrı olarak 1630 yıllarında Alanya’da ipek üretimi ve mekikli dokumacılık yapıldığı görülmektedir (Moğol, 1992:95).

Akdeniz’in sahilinde bulunan Alanya’da hem yerleşik hem de göçer halk yaşamaktadır. Gerek yerleşik gerek göçer kültürün iç içe olduğu bu yöre, gizli kalmış bir folklor hazinesidir (Barışta, 1992:37).

Mekikli dokumalar Alanya’da çok eski devirlere kadar uzanmakta, çiğ ipek, iç çamaşırlar için, pişmiş ipek dokuması, renkli tek kanat kuşaklar, yine renkli üç kanat Trablus zeybek kuşakları, oyali ipek mendiller Alanyalılar şöhretli tezgâh ürünleridir. Birinci Dünya Savaşı’nda Sümerbank’ın üretebildiği belli miktardaki

dokunan kumaşlar memleketin ihtiyacını karşılamıyordu. Tüccarlara satış için Antalya merkezinde iki ayda bir belli miktarda mal verilebiliyordu. Halk sıkıntı içindeydi. Bu hali dikkate alan Mehmet Ali Kemaloğlu 1943 yılında elliye yakın üyesi olan bir dokuma kooperatifi kurmuştu. Bu kooperatif çok verimli olmuş, aynı zamanda az gelirlere maddi gelir sağlamıştır. Savaşın sonradan çalışan bu kooperatif 1947 yılında vazifesini tamamladığı kanısına varılarak kapatılmıştır (Koçak, 2012:233).

4.3.2. Alanya’da Mekikli Dokumacılıkta Kullanılan Araç ve Gereçler

Kamçısız Tezgâhlar

Kamçısız tezgâhlar çerçeve (gücü) sayılarının artırılıp eksiltilmesine ve çerçevelerin hareket düzeninin el ve ayakla yapılmasına göre farklı yapıdadır. En az iki çerçeveye sahip olması gereken kamçısız tezgâhların çerçeve sayıları farklılık göstermektedir. Her bir çerçevenin hareketi bir ayağa (pedala) bağlıdır. Elle çalışan tiplerinde ise bu çerçevelerin hareketi tezgâhın yan tarafında bulunan el pedalları ile sağlanmaktadır (Şekil 29).

Şekil 29. Dokuma tezgâhı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Yüksek Tezgâhlar

Mekiği elde atılan basit, yüksek tezgâhlarla dokuma sürdürülmektedir. Çulfalık olarak da isimlendirilmektedir.

Mekik: Çözümlü iplikleriyle atkı ipliklerinin bağlantı yapabilmesi için, atkı ipliğinin ağızlığın içinden geçmesini sağlayan parçadır.

Masura: Atkı masuraları; görünüş, yapıldığı malzeme ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılır. Masura sarımı da bobin sarımı kadar önemli bir işlemdir. İyi sarılmış bir masura dokuma randımanı üzerinde doğrudan doğruya etkili olacaktır.

Kirman (Tengirek): Yün ya da pamuğun eğrilerek ip haline gelmesini sağlayan alet (Şekil 30).

Şekil 30. Mekik, masura ve kirman (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Gücü tığı: Çözü ipliklerinin, gücü gözlerinden tahar planına uygun olarak geçirilmesini sağlayan alettir.

Tarak tığı: Gücü taharı yapılmış çözü ipliklerini, dokuma tarağı dişlerinin arasından geçirmek amacıyla kullanılan el aletidir.

Çıkrık: İplik eğirmek için kullanılan alet (Şekil 31).

Şekil 31. Çıkrık (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Çözü dolabı: Bu tip aparatların dokuyucunun sabit durup kendi ekseninde dönen bir dolap üzerinde çözü hazırlamaktır (Şekil 32).

Şekil 32. Çözü dolabı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Ayaklar (pedal): Gücülerden geçen çözgü ipliklerinin gücü çerçeveleriyle birlikte örülen kısma göre hareket ettirilerek ağızlık oluşmasını sağlar.

Tefe: Tarak yardımıyla dokumada atılan atkıyı sıkıştırır. Çözgü sıklığını ayarlar, düzgün olmasını sağlar

Sermin: Tezgâhta dokunan kumaşın sarıldığı parça. Dokunmuş kumaş top halinde sermine sarılır. Kumaş levendi de denir (Şekil 33).

Şekil 33. Çözgü aletleri (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

İpek ipliği: İpek böceği larvalarının koza örmek için salgıladıkları parlak ve çok ince tel olup hayvansal iştir.

Pamuk ipliği: Pamuk bitkisinin kapsülündeki (koza) tohumlarından alınan elyafların işlenmesi ile elde edilen pamuk iplikleri çok yaygın olarak kullanılır.

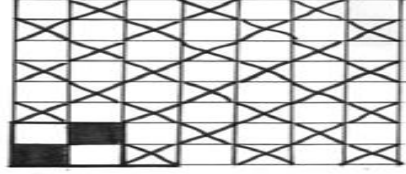
Yörede daha önceleri ipek ve pamuk kullanılmaktadır. Genellikle toz boylarla boyanan ipek iplikler, imece usulü ile koza çekme günü olarak isimlendirilen günde kazan içinde kaynayan suya atılan ipek böceği kozalarından çekilmektedir.

4.3.3. Alanya'da Mekikli Dokumacılıkta Kullanılan Ana Örgüler

Çözgü ve atkı ipliklerinin dokuma yüzeyinde yaptığı her farklı bağlantılar bir dokuma örgüsü oluşturmaktadırlar. Bu bağlantıların en küçük birimine dokuma örgüsü veya birim örgü denir.

Dokuma kumaş yapıları içinde, temel dokular olarak bilinen ve birbirinden bütünüyle farklı kesişme düzenleriyle elde edilen üç örgü yapısı bulunmaktadır. Tüm diğer örgülerin temelini oluşturan bu yapılar, bezayağı, dimi ve saten (atlas) örgülerdir.

Bezayağı dokuma örgüsü, yörede en çok kullanılan ve en basit olanıdır. Çözgü ve atkı iplikleri birbirinin bir altından bir üstünde geçerler (Kayabaşı vd, 2011: 64) (Şekil 34).

Şekil 34. Bezayağı (Kayabaşı, vd, 2011: 64)

4.3.4. Alanya’da Mekikli Dokumacılığın Kullanım Alanları

Alaca ve Darabulus Dokumaları; ipek fular, Göynek, Peşkir, Bohça, Futa, Sofra altı, Sofra Bez, Peçetelik, Kuşak mekikli dokuma örneklerindedir.

Alanya yöresinde halen varlığını sürdürmekte olan mekikli dokumacılık, Kaleiçi’nde bazı evlerde kurulu mekiği elde atılan basit, yüksek tezgâhlarla sürdürülmektedir. Çurfalık tezgâhlara genellikle bir ipek fular için 160 tel ipek çözülmemektedir. Fuların boyutlarına göre çözgü telleri ayarlanmaktadır. Sarma işleminde bir çark(çıkırık), bir de eleme (dolap) kullanılmaktadır. Kamıştan hazırlanmış çubuk biçimindeki masuralara ipek sarılmakta, sonra bu masuralar mekiğin içine yerleştirilmektedir.

Genellikle çözgüsü beyaz ipekten hazırlanan bu dikdörtgen formundaki fularlar 20x127-20x150 cm vb. gibi farklı boyutlardadır. Tek renkli veya çok renkli tasarlanan fularların arz ve talebe göre renk seçimi yapılmaktadır. Tek renkli örnekler beyaz püsküllü; pembe, mavi, kırmızı, sarı, yeşil, mor, kahverengi, siyah v.b. gibi renkte dokunur. Çok renkli örnekler genellikle çizgili dokumalardır. Yatay çizgili dokunan bu örnekler arasında bir grupta yumuşak geçişli pastel renklerle yapılmış, değişik genişlikte çizgiler veya aynı genişlikte çizgilerle oluşturulmuş kompozisyonlar görülmektedir (Barışta, 1992:37) (Şekil 35).

Şekil 35. Çulfalık dokuma tezgâhı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Trablus kuşaklar günümüzde dokunan örnekleri Eski Trablus kuşaklardan yola çıkılarak yapılmış canlı renkler ve kontrastlarla oluşturulmuş çizgili ipek dokumalardır. Bu örneklerde diğerlerinden farklı olarak çözümleri kırmızı renkli ipekten yapılmış olmasıdır. Ayrıca dokuma bittikten sonra saçakların ucuna püsküller yerleştirilir. Bu kuşakların her bir parçasına; halk ağzında kanat olarak isimlendirilir. Ayrıca pamuklu iplikle dokunmuş olanları da vardır. 20.yüzyılın ilk yarısında dokunan ipek ve pamuklu göynekler üzerine takılan Trablus kuşaklar, siyah (tınga) çizgi atılmış ipek beyaz kanatlar ile bordo çizgili turuncu pamuklu kanatlar artık günümüzde yok olmuştur. Yazılı kaynaklarda yer alan ve kaynak kişilerin verdiği bilgiler doğrultusunda eskiden Konya ya çift, çift satılan ve parmaktaki yüzüğün deliğinden geçecek incelikte ipek trabluslar dede kanatı olarak ta isimlendirilir. Siyah tınga atılmış (çizgi) beyaz ve turuncu kanatlar moda değişince günümüzde dokunmaz ve kullanılmaz olmuştur. Örneklerini ancak Alanya Kızıl Kuledeki müzede görebildiğimiz turuncu renkli kanatlı Trablus örnekleri en eski Alanya kuşakları konusunda bize bilgi vermektedir. Birkaç farklı renkli ipek ipliklerle hazırlanmış çözümler üzerine dokunmuş çizgili veya kareli olarak tasarlanmış örnekler müzede yer almaktadır. Kareliler genellikle beyaz- siyah, beyaz-mavi, beyaz- yeşil, turuncu- mor, sarı- bordo renktedir. Beyaz ipek iplikten çözümleri oluşan atkıdan renklendirilen çizgili örnekleri de vardır. Alanya yöresinde her kanat haneli olarak da adlandırılmaktadır. Her bir kanat Üçgen Türk ajuru ile birleştirilerek saçakların uçlarına püskül takılarak Trablus kuşağını oluşturur. En eski Trablus kuşak örnekleri altıparmak ve kırk kalem isimlidir. Çizgili dokumalar olup iki ucunda saçaklar vardır. Saçakla dokuma arasında 1 cm eninde çok ince dokunmuş kolan dokumaları bulunur. Saçak uçlarında simle boğulmuş püsküller kuşağa zenginlik katar (Barışta, 1996: 37-47) (Şekil 36).

Şekil 36. Trablus kuşak (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

4.3.5. Alanya Mekikli Dokumalarının Bugünü

Önemli geleneksel sanatlarımızdan biri olan dokumacılık geçmişte ihtiyaçları karşılamak ve gelir sağlamak için çok yoğun şekilde uğraşılırken günümüzde teknolojiye gelişmelerle birlikte gerilemiştir. Ancak Alanya’da dokumacılığı geliştirmek amacıyla çeşitli proje çalışmaları yapılmış ve günümüzde de yapılmaya devam etmektedir.

Alanya Belediyesi, ipekböceğini tanıtmak ve bu geleneği gelecek nesillere aktarmak amacıyla, dört yıldır Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesindeki İpek Atölyesinde ve Sandık Emni Kayhanlar Evi-Geleneksel El Sanatları Merkezinde, “Dut ağacından dokuma tezgâhına” adıyla yürüttüğü projeyi ziyaretçilere sunmaktadır. Belediye, Alanya Kalesi’nde bulunan Alanya Belediyesi Ömürlü-Kemal Atlı Kültür Evi’nde sembolik olarak ipekböceği yetiştiriciliği yapmaktadır. Burada ipek böceğinden ipeğe dönüşüm sürecinin görülmesi için ipekböceğinden elde edilen ipek iplikten dokuma tezgâhlarında çeşitli ürünler dokumaktadırlar.

4.3.6. Alanya Mekikli Dokumalarından Örnekler

Alanya’da çok eski devirlere uzanan mekikli dokumacılığı, trablus dokuma (Şekil 37), fular (Şekil 38), peşkir (Şekil 39), peştamal (Şekil 40), iç don (Şekil 41), gecelik (Şekil 45), iç gömlek (Şekil 46-44), çul (Şekil 42-43), çulfalık (Şekil 47-48) gibi çeşitli ürünlerin, teknik ve desen özellikleri aşağıdaki çizelgede verilmektedir.

Şekil 37. Trablus dokuma (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Ömürlü Kemal Atlı Kültür Evi
Dokuma tipi	(Darabulus) Trablus dokuma
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	2-3 metre uzunluğunda 15-20 cm en
Atkı	İpek
Çözü	İpek
Desen ipi	Yok
Renk	Kırmızı, yeşil, turuncu, bej, mor
Motif ve kompozisyon özellikleri	El tezgâhlarında dokunmuş renkli keten ve ipek karışımı dokuma kumaştan yapılmış bir çeşit kuşaktır. Yöremizde Alanya kuşağı adıyla da kullanılmaktadır. Koltuk altında başlayarak kalça üstüne kadar sarılarak kullanılmaktadır.

Şekil 38. İpek dokuma (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya (29.04.2017)
Kaynak kişi	Ömürlü Kemal Atlı Kültür Evi
Dokuma tipi	Alaca ipek dokuma
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	20 x 127 - 20 x 150
Atkı	İpek
Çözüğü	İpek
Desen ipi	Yok
Renk	Beyaz, açık mavi, mavi
Motif ve kompozisyon özellikleri	Çok renkli örnekler dendir. Genellikle çizgili dokumalardır. Yatay çizgili dokunan, değişik genişlikte çizgiler veya aynı genişlikte çizgilerle oluşturulmuş kompozisyonlar görülmektedir.

Şekil 39. İpek dokuma peşkir (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Hüseyin Azakoğlu Kent Müzesi
Dokuma tipi	Peşkir ipek dokuma
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	58 x 68
Atkı	İpek
Çözü	İpek
Desen ipi	İpek
Renk	Bej, pembe, yeşil, mavi, mor
Motif ve kompozisyon özellikleri	Bezayağı örgüsüyle dokunan peşkirin, üzeri nakış tekniği ile süslenmiştir. Havlu veya el bezi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 40. İpek dokuma peştamal (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emini Kayhanlar Evi
Dokuma tipi	Peştamal ipek dokuma
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	80 x 140
Atkı	İpek
Çözüğü	İpek
Desen ipi	Yok
Renk	Pembe
Motif ve kompozisyon özellikleri	Bezayağı örgüsüyle dokunmuştur. Çözüğü beyaz rengi, atkısı pembe renk kullanılmıştır.

Şekil 41. Bürümcük iç don (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Hüseyin Azakoğlu Kent Müzesi
Dokuma tipi	Bürümcük iç don
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	50 cm boy
Atkı	İpek
Çözüğü	İpek
Desen ipi	İpek
Renk	Beyaz, pembe, yeşil,
Motif ve kompozisyon özellikleri	Bezayağı örgüsüyle ham ipekten dokunmuştur. Kadın iç çamaşırı olarak kullanılmaktadır. Paça kısımlarında dantel işleme hemen üst kısmında ise nakış işleme yapılmıştır.

Şekil 42. Çul (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Hüseyin Azakoğlu Kent Müzesi
Dokuma tipi	Çul
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	120 x 240
Atkı	Kumaş ip
Çözü	Pamuk
Desen ipi	Yok
Renk	Beyaz, pembe, yeşil, siyah, sarı
Motif ve kompozisyon özellikleri	Şeritler halinde kesilen kumaş parçaları ile bezayağı tekniği kullanılarak dokunmuştur.

Şekil 43. Çul (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emimi Kayhanlar Evi
Dokuma tipi	Çul
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	120 x 240
Atkı	Pamuk
Çözüğü	Pamuk
Desen ipi	Yok
Renk	Beyaz, kırmızı, mavi, açık yeşil, siyah
Motif ve kompozisyon özellikleri	Bezayağı örgüsüyle farklı renklerde şeritler halinde yer yaygısı olarak kullanılmak için dokunmuştur.

Şekil 44. İpek bürümcük gömlek (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emimi Kayhanlar Evi
Dokuma tipi	İpek bürümcük gömlek
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	50 x 60
Atkı	İpek
Çözüğü	İpek
Desen ipi	Yok
Renk	Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Bezayağı örgü tekniği dokunmuştur.

Şekil 45. İpek erkek gecelik ve kol detayı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emini Kayhanlar Evi
Dokuma tipi	İpek erkek gecelik
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	60
Atkı	İpek
Çözüğü	İpek
Desen ipi	İpek
Renk	Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Bezayağı örgü tekniği ile ipek iplik kullanılarak dokunmuştur. Erkek gecelik olarak dokunan kıyafetin yaka ve göğüs kısımlarında oya işlenmiş bulunmaktadır. Kol kısmında ise pullar kullanılarak nakış işlemler ile süslemeler yapılmıştır.

Şekil 46. İpek iç gömlek (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Hüseyin Azakoğlu Kent Müzesi
Dokuma tipi	İpek iç gömlek
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	50 x 60
Atkı	İpek
Çözü	İpek
Desen ipi	İpek
Renk	Beyaz,
Motif ve kompozisyon özellikleri	Bezayağı örgü tekniği ile ipek iplik kullanılarak iç gömlek olarak dokunmuştur. Yaka ve kol kısımlarında oya işlemesi ile süslenmiştir.

Şekil 47. Çulfalık (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya/ Şihlar köyü/05.06.2017
Kaynak kişi	Esra Sönmez
Dokuma tipi	Çulfalık
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	120 x 240
Atkı	Kumaş
Çözüğü	Pamuk
Desen ipi	Yok
Renk	Beyaz, kahverengi, mavi, pembe, kırmızı, lacivert
Motif ve kompozisyon özellikleri	Çözüğü pamuk olan, atkı ipliklerinin 1cm aralıklarla kesilen kumaş parçalarının kirman yardımı ile iplik haline getirilmesiyle meydana gelen dokuma bezayağı tekniği ile çulfalık tezgâhta dokunmuştur.

Şekil 48. Çulfalık (Esra Sönmez arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya Şıhlar köyü/05.06.2017
Kaynak kişi	Esra Sönmez
Dokuma tipi	Çulfalık
Dokuma tekniği	Bezayağı
Boyut (cm)	120 x 240
Atkı	Kumaş
Çözü	Pamuk
Desen ipi	Yok
Renk	Beyaz, kahverengi, mavi, pembe, kırmızı, lacivert.
Motif ve kompozisyon özellikleri	Çözgüsü pamuk olan, atkı ipliklerinin 1cm aralıklarla kesilen kumaş parçalarının kirman yardımı ile iplik haline getirilmesiyle meydana gelen dokuma bezayağı tekniği ile çulfalık tezgâhta dokunmuştur.

4.4. Alanya’da Oyacılık

Oyaların, genç kız ve kadınların sosyal hayatında önemli bir yeri vardır. Geleneksel giyimin süsleyici bir unsuru olan oyalar, anadan kıza çoğu özelliğini bünyesinde barındırarak, geleneksel bir yapı içerisinde aktararak gelmiştir. Günümüzde varlığını devam ettiren, kültürümüzün maddi öğeleri arasında yer alan oyalar genç kız ve kadınlarının duygu, düşünce, his ve beğenisinin ince bir ürünü olarak ortaya çıkar (Koyuncu, 2005:40). Ülkemizin tüm yerleşim yerlerinde olduğu gibi Antalya iline bağlı Alanya ilçesinde de genç kız ve kadınlar da mutluluğunu, üzüntüsünü, sevincini, acısını, özlemini oyalarla dile getirmişlerdir.

4.4.1. Alanya’da Oyacılığın Tarihçesi

Kültür yapımız içerisinde önemli bir yere sahip el sanatlarımızdan biri de oyalardır. Oyacılık bir örgü sanatıdır. Oyalar, içsel güzellik duygusunun, güzele ve güzelliğe yansıtıldığı süslemek ve süslenmek ihtiyacıyla yapılan ve tekniği örgü olan en güzel el sanatları örneklerimizdendir.

Örücülük sanatının ilk kez nerede, nasıl ve kimler tarafından başlatıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, insanların örtünme ihtiyacını hissettiği zamanda başladığı zevk, beğeni ve yaratıcılık yeteneklerinin artmasıyla gelişme gösterdiği düşünülebilir (Akpınarlı, 1995:27).

Benzetilmek istenen nesneye ait, sembol ve motiflerle kadınlar tarafından örülen oyalar, Alanya’da önemli kültürel unsurlarındandır. Yapımı emek ve zaman isteyen oyalar, Anadolu evlenme adetlerinin bir gereği olarak hazırlanarak, çeyiz sandıklarında; yazma, eşarp ve mendil kenarlarını süslemede kullanılır.

Geleneksel Alanya halk kıyafetleri içerisinde, geçmişte altın bir dönem yaşayarak kadın kıyafetlerinin ayrılmaz bir parçası olarak kullanılan başörtüsü, eşarp ve yazma; ip ve boncukla işlenmiş oyalarla süslenerek kullanılmıştır. Her biri ayrı bir heyecan ve duyguyu barındıran ve aynı heyecan ve duyguyla işlenerek hazırlanan oyalar; kimi zaman evlilik çağına gelmiş genç kızlarımızın çeyizlerinde, kimi zaman mevlitlerde kadınlarımızın başlarında, kimi zaman da hayatı tecrübe dolu ninelerimizin tülbentlerinde kendisine yer edinmiş el sanatlarımızdandır. Alanya’nın kültür tarihiyle ilgili yapılan araştırmalardan elde edilen bilgiler ışığında, Alanya’da

oya kullanımının ve oya işlemeciliğinin geçmişte halk kültürü içerisinde gerek sosyal gerekse de ekonomik olarak fazlasıyla yer aldığını görmekteyiz (Şekil 49).

Şekil 49. İğne oyası (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

20. yy. da Anadolu'nun hemen hemen her yerinde rastlanan oyalarmın en zengin örnekleri başörtü kenarlarında görülmektedir. Çember, yemeni gibi başörtülerinin genellikle bütün çevresi, bazı yerlerde ucu ve köşeleri oyalanır. Dikdörtgen biçimindeki namaz örtülerinin ya çevresi ya da sadece altına gelen bölümü oyalarla bezenmektedir (Barışta, 1994:306).

Günümüze kadar gelebilen bazı örneklerin inceleme sonuçlarına göre oyalara en çok 17. 18. ve 19. yüzyılda önem verildiği; teknik, renk, kompozisyon bakımından özgü kalitelerinin de üstün olduğu anlaşılmaktadır (Onuk, 1995:55).

4.4.2. Alanya'da Oya Yapımında Kullanılan Araç ve Gereçler

İğne: Çelikten yapılmış, bir ucu sivri, diğer ucunda ip geçirmek için deliği bulunan alettir (Onuk, 1988:7) (Şekil 50).

Şekil 50. İğne (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Tığ: Örücülük sanatında kullanılan çeşitli kalınlıklardaki tığlar, ucu çengel şeklinde, 15-20 cm uzunluğunda araçlar olup, tek ipliği birbirinin içinden geçirerek ilmekler oluşturmak için kullanılmaktadır (Başaran ve Somçağ, 2014:16) (Şekil 51).

Şekil 51. Tığ (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Mekik: Kemik, fildişi, ahşap, plastik, gümüş gibi malzemelerden yapılmış, 1-2 cm eninde, 6-7 cm uzunluğunda ortasında n ip sarılacak düzeneğe perçinlenmiş mekik oyası yapmak için kullanılan araca verilen addır (Aydın ve Gürsoy, 2008:15) (Şekil 52).

Şekil 52. Mekik (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Firkete: Firkete oyası yapmak için kullanılan U biçimindeki yuvarlak uzun metale firkete denir.

Makas; Ucu sivri istenilen boyutta olan her tür kesim işlemlerinde kullanılan alettir, iğne oyasında daha çok ipliği kesmek için küçük makaslar çelikten yapılır (Onuk, 1988:7) (Şekil 53).

Şekil 53. Makas (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

İpek iplik: İpek böceği kozasından elde edilen dokumacılık örücülük ve işlemecilikte kullanılan çok ince parlak liflerdir (Ayverdi, 2006:1424).

Naylon iplik: Birçok kimyasal maddenin birleşmesinden elde edilir. Parlak görünümlü çok sağlam, nem çekmeyen sürtünmeyen ve çekmeye mukavemeti olan bir lifdir. Bu ipler fazla ısıda yanar, güneşten solar, kolay yıkanır, çabuk kurur. Naylon

iplikler pul, bocuk işlerinde ve dantel örücülüğünde tercih edilir. Danteller daha sağlam, net ve güzel görünüşlüdür (Korkusuz, 1980:7) (Şekil 54).

Şekil 54. Naylon iplik (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Pamuk iplikler: Pamuk bitkisinden elde edilen lifler hafif sarımsı beyaz renktedir. Pamuk liflerin esneme kabiliyeti yün ve ipek liflerden daha azdır. Pamuk lifleri bazı kimyevi işlemlerden geçirilmesi sonunda işlenecek hale getirilirler. Buna merserizasyon işlemi denir. Merserize iplik parlak beyaz ve dayanıklıdır. Eski oyların yapımında ve dikiminde pamuk ipliklerin kullanıldığı bilinmektedir (Korkusuz, 1980:7).

Boncuk: Cam, ahşap, plastik, metal, vb. madenlerden yapılan ortası delik, renkli, küçük taneler verilen addır(Ayverdi, 2006:398) (Şekil 55).

Şekil 55. Boncuk (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Pul: Selüloit, plastik ve metalden yapılan bombeli düz veya şekilli, ortası veya herhangi bir tarafı delik; küçük, incecik ve parlak maddelere pul denilmektedir. Pul, tığ oylarında sıkça kullanılmaktadır (Tepe, 2013:42) (Şekil 56).

Şekil 56. Pul (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Plastik Halka; Piyasada hazır olarak satılan yuvarlak, plastikten yapılan ve çeşitli büyüklükte olan gereçlerdir. Halkalar oyanın düzgün ve sert olmasını sağlamak amacıyla kullanılmaktadır (Cengiz, 2007:20) (Şekil 57).

Şekil 57. Plastik halka (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Yazma: Süsleri fırça veya ağaç üzerine kazılmış kalıplar vasıtasıyla ince kumaşlara basılan işlere yazma adı verilir (Durul, 1978:62).

Tülbent: Çok ince beyaz pamuklu dokuma kumaşlara verilen addır. Tülbentten başörtüsü, yemeni, yazma ve sarık (destar) yapılır (Önder, 1995:198).

4.4.3. Alanya'da Oya Yapım Teknikleri

Oya yapımında kullanılan teknikler çeşitlidir. Yörede bulunan oylar tığ oyası iğne oyası, mekik oyası ve firkete oyası tekniğiyle örülmektedir. Bu teknikler aşağıda anlatılmıştır

Tığ oyası yapım tekniği

Zincir İlmek, Zincir kroşenin temelini oluşturur. Kroşe çalışmalarının çoğu, temeli oluşturan bir sıra zincir üzerine başlanır. Bütün kroşe çalışmaları da zincir ilmeklerin üst üste veya yan yana dizilişleri ile oluşur. Tığın ucundaki ip önden arkaya doğru dairenin içinden geçirilir. İşaret ve başparmağı arasında gerili duran iplik tığın ucuna bir defa dolanır ve tığ dairenin içinden çekilir. Tekrar tığın ucuna iplik dolanarak ilmeğin içinden çekilir. İşlem tekrarlanarak zincir çekmeye devam edilir (Anonim, 2014: 25) (Şekil 58)

Şekil 58. Zincir ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Basit İlmek, Tığ örgü çalışmalarında sık dolgu gerektiren yerlerde, desen çalışırken, geçişlerde kullanılan teknik, fazla yükseklik sağlamamaktadır. İki ilmeğin zincir çeker gibi birbirinin içinden geçirilmesiyle oluşan bir tekniktir. Temel zincir çekilerek örgüye başlanır. Temel zincir üzerinden bir ilmek içinden tığa batırılır ve bu ilmek içinden bir ilmek daha alınır. Aldığımız bu ilmek tığda bulunan ilmek içinden geçirilir (Kurt, 2011: 91)(Şekil 59).

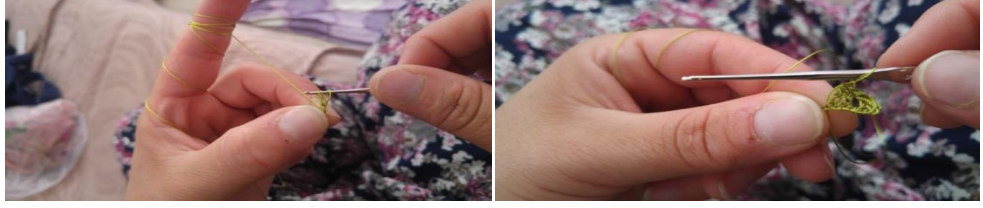
Şekil 59. Basit ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Çift İlmek, Tığ örgülerinde çok sık kullanılan bir tekniktir. Bir sıra zincir çekildikten sonra, zincirin üzerinden geriye doğru (sola doğru) ilk zincirin ortasına batırılır. Daha sonra tığın ucuna iplik dolanır ve tığın üzerindeki iki ilmek zincirin içinden çekilir. Tığ tekrar zincirin hemen yanındaki zincirin içine batırılır. Tığın ucuna iplik dolanır ve tığın üzerine iplik dolayarak iki ilmeğin içinden çekilir. Aynı işlemler tekrarlanarak devam edilmektedir (Anonim, 2014: 28) (Şekil 60).

Şekil 60. Çift ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Üçlü ilmek, Motiflerde özellikle dantel çalışmalarında çok kullanılmaktadır. Uzunlukları tığa atılan ilmek sayısına göre değişmektedir. Özellikle desen çalışmalarında sık kullanılır (Atay, 1997: 443). Temel zincir çekilerek iplik örgüye hazırlanmaktadır. Temel zincire batmadan önce, tığa bir ilmek dolanır ve temel zincir üzerinden bir ilmek içinden batırılarak bir ilmek alınmaktadır. Böylelikle tığımızda üç ilmek oluşmaktadır. Tığa ikişer ikişer ilmek alınarak kısa bir brit oluşturulmaktadır (Atay, 1997: 408) (Şekil 61).

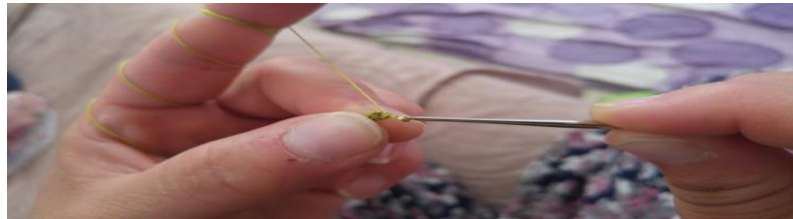
Şekil 61. Üçlü ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Kare ilmek(Tırabzan), Kare ilmek, düz yapılan oya işlemlerinde ve geometrik desenli oyalarda kullanılır. Dantel görünümündedir. Genellikle yaka-kol kapağı ve çeşitli süsleme bordürleri yapılır. Kumaş kıyısı üzerine yapılacak oyanın özelliğine göre 5-7-9 adet sağdan sola doğru zürafa işlenmektedir. En soldaki zürafa yapıldıktan sonra geriye dönülerek, son zürafanın ortasına batırılarak ilmek yapılmaktadır. Birinci sıradaki ilmeklerin ortasına batırılarak zürafalar üst üste tekrarlanarak devam etmektedir (Eronç, 1984: 127) (Şekil 62).

Şekil 62. Kare ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Örümcek ilmek, Zarif görünümlü, yapımı kolay ve zevklidir. Temel zincirin üzerine, zincir ilmeği alınır ve çekilerek uzatılır (Şekil 63). Tığa bir ilmek alınarak uzatılan ilmek içinden geçirilir. Tığ uzun ilmeğin arkasında kalan uzun atkı ipin sağından soluna geçirilip ve bir ilmek alınarak çekilir. Tıgdaki iki ilmek ile birlikte örülür. Son ilmeği uzatılır ve işlemler tekrar edilir. Temel zincirden dört ilmek bırakılarak ilmek içine batırılarak bir ilmek alınır. Tıgdaki iki ilmek toplanır. Böylece daha önce oluşturulan iki örümcek halka temel zincire bağlanmış olunur. Sıra sonunda iki örümcek halka yapılır örgüyü çevrilir. Birinci sırada yapılan örümcek halkalardan ikisinin arasına batırılarak bir ilmek çekilir. Tıgdaki iki ilmeği birlikte örülmeye devam edilir (Atay, 1997:418) (Şekil 64).

Şekil 63. Temek zincir (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Şekil 64. Örümcek zincir (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

İğne oyası yapım tekniği

İğne oyası, gereci genellikle ipek olan, dikiş iğnesi yardımı ile ipliklerin üst üste düğümlenmesiyle iki veya üç boyutlu örülen bir oya türüdür (Markaloğlu, 1986: 4).

Zürefa, İğne oyasının temelidir. Zürefanın tekrarlamasından iğne oyası oluşur (Eronç, 1984: 126). Sağdan sola doğru yapılmaktadır. İplik başlangıç düğümüne hazır hale getirilir. İğne kumaş üzerine dikine gelecek şekilde batırılır. İpliğin kumaşa tutturulan kısmı iğnenin üzerinden sola doğru atılır. İpliğin iğne deliğinden gelen kısmı, iğnenin altından geçip bir defa dolanarak sağ tarafa doğru bırakılır. İğne batırıldığı yerden çekilirken iplik yere paralel bir şekilde yukarıya doğru kaydırılarak düğüm sıkıştırılır. Bu arada iplik sağa ve sola doğru hareket ettirilerek dolanan ipliklerin düğümlenmemesi sağlanır. Aynı işlemler sola doğru 2 mm'lik aralıklarla tekrar edilir (Kocabaş, 2000: 30) (Şekil 65).

Şekil 65. Zürefa ve yapılışı (Ayşe Akçakoca arşivi,2017) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Kare İlmek, sağdan sola doğru çalışılır. Kumaş ikiye katlanıp, sol ele alınır. İğneye geçirilen ipliğin ucu başlangıç noktasında, kumaşla işaret parmağı arasında tutulur. Zürefa derinliğine göre kumaşa önden batırılır. İpliğin başlangıç ucu iğnenin üzerinden sağdan sola doğru geçirilir. İğnenin alt ucundaki çift kat olan iplikler, iğnenin altından geçirilerek sağa alınır. İğne çekilerek ilmek sıkıştırılır (Bir ilmek yapılmıştır) . Yapılacak oyanın özelliğine göre, yapılan ilmeğin aynısından beş-yedi veya dokuz adet daha yapılır. Son ilmeğin ortasına bir ilmek yapılır (Geriye

dönüş).Sırasıyla diğer ilmeklerin ortasına da ilmek yapılır. Bu şekilde son ilmek kalıncaya kadar işlem devam edilir (Vanlı, 2008: 16) (Şekil 66).

Şekil 66. Kare ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Üçgen İlmek, Tülbent kenarlarına uygulanacak çiçek veya meyve desenleri üçgen ilmeklerle işlenir. Önce kare ilmekli kök yapımında olduğu gibi, sağdan sola doğru istenilen sayıda zürafa yapılmaktadır. En soldaki zürafa yapıldıktan sonra iplik, önceki zürafanın üstünden geçirilerek ilk başlanan kısma geri dönülür ve en soldaki ilk ilmeğe batırılır. Atılan ilmek araya alınarak, ikinci sıra sola doğru işlenir. Sona gelindiğinde tekrar iplik önceki zürafanın üstünden geçirilerek ikinci sıranın başına gelir. İşlemler üst üste tekrarlanarak tepede tek bir ilmek kalıncaya kadar devam edilir. Üçgenin sol kenarında çirtik yaparak veya düz atlayarak iplik, alttaki son ilmeğe batırılır (Eronç, 1984:128) (Şekil 67).

Şekil 67. Üçgen ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Arttırma Tekniği, sağdan sola doğru istenilen uzunlukta zürafa yapıldıktan sonra başa dönülerek ilk ilmek üzerine fazladan bir ilmek daha yapılır. Üst sıralara geçilince fazladan yapılan ilmeklerin ortalarından da ilmek alınarak aynı şekilde artırma yapılır ve böylece istenilen sayıya kadar artırma işlemi devam edilir. Aynı yöntemle hem üçgen, hem de kare ilmekle artırma yapmak mümkündür (Bayram, 1992: 23) (Şekil 68).

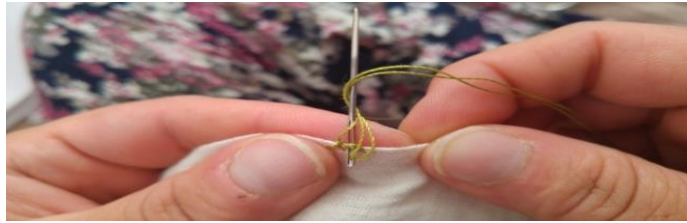
Şekil 68. Arttırma tekniği (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Fiskil Tekniği, eksiltme yapılırken battığımız yere bir ilmek yapılır. Tekrar başa döndüğünde artırılan ilmeğe batırılmaz, boşta bırakılır. Genellikle süs olarak kullanılmaktadır. Yapılan yerin bir yanında küçük dilimler meydana gelmektedir (Bayram, 1992: 26) (Şekil 69).

Şekil 69. Fiskil tekniği (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

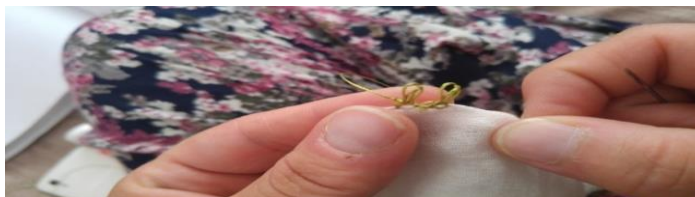
Sinek Kanadı, ana ve ara motiflerin oluşturulmasında uygulanan bir tekniktir. Yazmanın kenarına bir sıra zürefa yapılır. Geriye dönerek ilk iki zürefa içine ilmek atılmaktadır. İkinci zürefa da ise ilmeğin bulunduğu boşluğa bir ilmek daha atılır (Şekil 70). İkinci ilmeğe gelen iplik iğneyle tutturularak ilmek uzun tutulur ve düğüm yapılır. İlmek dibinden çıkararak uzun bırakılan ilmeğin tepe noktasında bir düğüm yapılır (Şekil 71). Tepe noktasında tekrar aynı zürefa içine ilmeklerin dibine bir ilmek atılır. Arada iki zürefa üzerine ilmek atarak işlem tekrar edilir (Kurt, 2011: 100) (Şekil 72).

Şekil 70. Zürefa ve uzun ilmek (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Şekil 71. İlmeğin tepe noktasına ilmek atmak (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Şekil 72. Sinek kanadı (Ayşe Akçakoca arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Mekik oyası yapım tekniği

Temel tekniği düğüm ve piko olan mekik örücülüğünde bazı motifler oluşturulurken piko içinden tığ ve iğne yardımı ile çıkarılan alt iplikten mekik geçirilerek bir ilmekle birbirine birleştirilir (Akpınarlı, 2003:520) (şekil 73).

şekil 73. Mekik oyası (Serpil Bayır Arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Boncuk oyası yapım tekniği

Boncuk oyalarında kullanılan bir başka teknik de iğne ile yapılan boncuk örücülüğüdür. İğne ile yapılan boncuk örücülüğünde diğer tekniklerle yapılan boncuk oylarına göre, daha çok boncuk kullanılmaktadır. Oya tığla yapılan bir zincir veya kalın bükümlü sentetik ipliklerin kullanıldığı ince bir kenar zemin üzerine uygulanmaktadır (şekil 74).

şekil 74. Boncuk oyası (Emine Kahraman Arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

İğne ile kullanılan dizme yönteminde boncuklar motif özelliğine göre renk düzenlemesi yapılarak gerekli sayıda iğneye alınarak ipliğe aktarılır. Boncuklar, yüzeyden görülmeyecek şekilde birbiri içinden geçirilen ipliklerle birleştirilerek motifler oluşturulur (Ortaç, 2007:282).

4.4.4. Alanya Oylarının Renk, Motif, Desen ve Kompozisyon Özellikleri

Oyalarda kompozisyon kişinin zevkine, düşüncesine, duygularına bağlı olarak yapılmaktadır. Bazı yöreler ana motifleri, bazıları ara motifleri, bazı yöreler ise kompozisyon şekilleri ile tanınırlar (Onuk, 2000:13).

Oyalarının uzun ömürlü kullanılabilmesi için, yapımında kullanılan ipliğin büküm ve mukavemet özellikleri önemlidir. Eskiden kaynatma işlemi görmemiş ipliklerle örülen oyaların yıkandıktan sonra bozulmasından dolayı, ipliklerin kaynatılarak kullanıldığı sözlü görüşmeye katılanlar tarafından belirtilmiştir. Teknolojik gelişmelerle nedeni ile işlem görmüş iplikler kullanılmaktadır.

Yapımı ve kullanım kolaylığından dolayı, yörede daha çok tercih edilenler arasında tığ ve iğne tekniğiyle yapılan oyalarlardır. İğne örücülüğüyle yapılan bütün oya modellerinin temel tekniğini ise zürefa tekniği oluşturmaktadır.

İğne oyasının, simetrik ve düzgün görünmesi önemlidir. İğne oyalарının şekillerinin bozulmadan kullanılması için sert naylon iplik kullanılmaktadır. Oya yapımında ibrişim (bükülmüş ipek ipliği), floş (bükülmemiş ipek ipliği) de kullanılırken, günümüzde ise dantel ipleri ve naylon iplikler de kullanılmaktadır.

Oyaları yapılırken canlı renkler kullanılmaktadırlar. Tığ ve tığ oyalарında beyaz, yeşil, kırmızı, sarı, pembe, mor renklerinin ön planda olduğu görülmektedir.

Tığ oyalарında, daha çok tekrar ilkesi; iğne oyalарında ise değişken tekrar ilkesinin hâkim olduğu görülmektedir. Oyalarda genellikle geometrik form olarak yarım daire formunun kullanılmaktadır.

Tülbentler 70 x 74 cm ile 97x 97 cm arasında, yazmalar 80x 79 cm ile 112 x 112 cm'ler arasında değişen kare formlu örtüler, namaz tülbentleri 130 x 80cm ile 180x88 cm arasında değişen ölçülerde, dikdörtgen formunda kullanılmaktadır.

4.4.5. Alanya Oyacılığının Kullanım Alanları

Eskiden iğne oyalарından para ve tütün keseleri, tespih, cep saati kılıfı, mendil kenarı süsleri, sandık, sehpa, tepsi örtüleri, yatak takımları, bohçalar, başörtüler, yemeniler, grepler, mevlit örtüleri ve seccade kenarları yapılmaktaymış. Ayrıca elbise ve geceliklerin kol ve yaka kısımlarında da kullanılmış. Günümüz koşullarının farklı süsleme ve süslenme gereksinimlerini karşılamak amacıyla oyalарın takı alanında, saç tokası, fular, yaka süsü, olarak da yer aldığı görülmektedir. Bebeklikte, genç kızlığında, gelinliğinde, doğum da, ölümünde oyalı yazmalar, tülbentler, çemberler, yağlıklar hep yapılmış, hep var olmuştur.

4.4.6. Alanya’da Oyacılığın Bugünü

Günlük yaşamda eskisi kadar kullanılmıyor olsa da oya çeyizlerin vazgeçilmezi kabul edilmektedir. Gelinin yakınları tarafından yaptırılan oyalara sipariş ile çalışan ev hanımlarının geçim kaynağı olmaktadır. *Emine hanım* kendisine verilen siparişlerin iplik ve yapım şekline göre fiyat belirttiğini söylemektedir.

Alanya’da alan araştırmasında satış amacıyla oya yapan ustalardan *Serpil Bayır* ve *Emine Kahraman*, oyalarını kendileri ya da aracı ile çevrelerine sattıklarını, evlerinde yalnızca çeyiz geleneği için sipariş üzerine oyacılık yaptıklarını, oyalara renk, motif, desen ve kompozisyon özelliklerinin sipariş veren kişilerin isteği doğrultusunda yaptıklarını söylemektedirler.

4.4.7. Alanya Oyalarından Örnekler

Günümüzde Alanya’da yapılan oyalara genellikle; iğne, tığ, boncuklu, mekik ve firkete oyalardır. Yapılan oyalara en çok çeyizlik ve hediyelik eşyalar olarak rağbet görmektedir. Boncuk oyası örnekleri (Şekil 75, 78, 79, 80, 82), İğne oyası örnekleri (Şekil 76, 77, 81, 85), Tığ oyası örnekleri (Şekil 86, 87), Firkete oyası örnekleri (Şekil 83) görülmektedir.

Şekil 75. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Emine Kahraman arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /20.03.2017
Kaynak kişi	Emine Kahraman
Türü	Boncuk oyalı yazma
Kullanılan teknik	Boncuk Örücülüğü
Boyut (cm)	90 cm
Kullanılan araç	İğne, tığ
Yörede verilen isim	Erik Çiçeği
Desen ipi	Naylon
Renk	Kırmızı, Yeşil, Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Temel zincir üzerine, iğne ile boncuk örücülüğü tekniği kullanılarak üçgen form şeklinde kenar bordürü örülmüştür. Bordür üzerine aralıklarla yapılan ana motife, dal şekillerinden iç kısma doğru kırmızı ve beyaz boncuklarla daire formu örülmüştür. Ana motif tekrar kompozisyonu olarak yazmanın dörtkenarına örülmüştür.

Şekil 76. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Emine Kahraman arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /20.03.2017
Kaynak kişi	Emine Kahraman
Türü	İğne oyalı yazma
Kullanılan teknik	İğne Örücülüğü
Boyut (cm)	80 cm
Kullanılan araç	İğne
Yörede verilen isim	Kelebek
Desen ipi	Naylon
Renk	Mavi, Sarı
Motif ve kompozisyon özellikleri	Zürefa tekniği üzerine daire formu yapılarak, kelebeğin kanatlarını oluşturmak için daire üzerine örülerek yerleştirilmiştir. Motif zemin üzerine tam tekrar ilkesi ile yan yana sıralanarak örülmüştür.

Şekil 77. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Seril Bayır
Türü	İğne oyalı yazma
Kullanılan teknik	İğne Örücülüğü, sık iğne
Boyut (cm)	90 cm
Kullanılan araç	İğne
Yörede verilen isim	Küpelî oya
Desen ipi	Naylon
Renk	Yeşil, Sarı, Turuncu, Kırmızı
Motif ve kompozisyon özellikleri	Zürefa tekniği ile yapılan bordür üzerine ikişer ve dörder tane üst üste yarım daire form örülüp onun üzerine üçgen bir form oluşturularak örülmüştür.

Şekil 78. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Emine Kahraman arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /20.03.2017
Kaynak kişi	Emine Kahraman
Türü	Boncuklu tığ oyalı yazma
Kullanılan teknik	Tığ ile boncuk örücülüğü
Boyut (cm)	90 cm
Kullanılan araç	Tığ, boncuk
Yörede verilen isim	-
Desen ipi	Naylon
Renk	Mavi, Kırmızı
Motif ve kompozisyon özellikleri	Zemin üzerine aralıklı kare formları örülmüştür. İkinci sırada ise kare formlarının üzerine gelecek şekilde yarım daire formlarının yan yana sıralanarak örgü işlemi yapılmıştır.

Şekil 79. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Türü	Boncuklu tığ oyalı yazma
Kullanılan teknik	Tığ örücülüğü (zincir, basit ilmek, çift ilmek, üçlü ilmek, örümcek)
Boyut (cm)	90 cm
Kullanılan araç	Tığ, sedef boncuk
Yörede verilen isim	Teker Oya
Desen ipi	Naylon
Renk	Yeşil
Motif ve kompozisyon özellikleri	Temel zincir örülmüştür. İkinci sırada örümcek ilmek yapılıp, yaprak motifi aralıklarla oluşturulup, üçüncü sırada örümcek ilmekle birlikte plastik halkalar yerleştirilip üzerlerine yan yana ikili boncuklar bir sıra örülüp, üzerine üçlü ilmek tekniği ile altı tane ilmek örülmüştür. Birbirine bağlantılı ilmek üzerlerine basit ilmek tekniği ile boncuk örülerek bordürün bağlantısı yapılmıştır. Ana motifin aralarında kalan boncuklar üzerine basit ilmek tekniğiyle dört tane yeşil boncuk ile ara motifler örülmüştür. Birbirine bağlantılı olarak örülen ana ve ara motifler yazmanın dörtkenarına dikilmiştir.

Şekil 80. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Türü	Boncuklu tığ oyalı yazma
Kullanılan teknik	Tığ örücülüğü (zincir, basit ilmek, çift ilmek, üçlü ilmek, tırabzan)
Boyut (cm)	75 cm
Kullanılan araç	Tığ, sedef boncuk
Yörede verilen isim	Yonca Oya
Desen ipi	Naylon
Renk	Mor
Motif ve kompozisyon özellikleri	Temel zincir ile on tane boncukla yan yana üç tane halka örülmüştür. Basit ilmekle halkaların çevresine çerçeve örülmüştür. Yonca motif yapıldıktan sonra zincirin üzeri, çift ilmek ile örülerek ana motif oluşturulmuştur. Oyanın kenar bordürüne, zincir ve üçlü ilmek ile tırabzan örülmüştür. Ana ve ara motifler tülbindin dörtkenarına dikilmiştir.

Şekil 81 .Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Türü	İğne oyalı yazma
Kullanılan teknik	İğne örücülüğü (zürafa, kare ilmek, fiskil, sinek kanadı)
Boyut (cm)	90 cm
Kullanılan araç	İğne
Yörede verilen isim	Papatya Oya
Desen ipi	Naylon
Renk	Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Zemin üzerine zürafa örülüp, küçük halka britler yapılmıştır. Halkalara ilmekler atılarak aralarına sinek kanadı motifi örülmüş zürafaya eklenmiştir. Ara motifler ise yapılan ana motifin aralarına fiskil ile kaya motifi yapılarak örülmüştür. Ana ve ara motifler birbirlerine bağlantılı şekilde tülbindin alın önüne gelen kenarına dikilmiştir.

Şekil 82. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Türü	Boncuklu iğne oyalı yazma
Kullanılan teknik	İğne örücülüğü (zürefa), iğne ile boncuk örücülüğü
Boyut (cm)	80 cm
Kullanılan araç	İğne, boncuk
Yörede verilen isim	Yok
Desen ipi	Naylon
Renk	Mavi
Motif ve kompozisyon özellikleri	Yazmanın kenarına zürefa örülmüştür. Her dört ilmek zürefadan sonra iğneye alınan beş boncuktan sonra boncuk içerisinden geri dönülerek örülmüştür. İşlem bu şekilde tekrar etmiştir. Ana motifler birbirinden bağımsız olarak yazmanın dörtkenarına dikilmiştir.

Şekil 83. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Emine Kahraman arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /20.03.2017
Kaynak kişi	Emine Kahraman
Türü	Firkete oyası
Kullanılan teknik	Mekik ve tığ örücülüğü
Boyut (cm)	80 cm
Kullanılan araç	Tığ, firkete
Yörede verilen isim	Perde saçağı
Desen ipi	Naylon
Renk	Kırmızı
Motif ve kompozisyon özellikleri	Önce pullar ipe takılmıştır. İp firkete'ye üstten ve sağa bir kere sarılmaktadır. Tüm ipler ilmek içerisine alınıp dört adet sık iğne örülmüştür. Daha sonra pul, ilmek içine alınarak soldan sağa dolanıp arkaya geçirilmiştir. Firkete'de kalan üç ilmek ip tığ içine alınarak üç defa daha sık iğne örülüp işleme bu şekilde devam edilmiştir. Firketeden çıkan oya yazmanın dört bir kenarına dikilmiştir.

Şekil 84. Genel görünüm ve motiflerden ayrıntı (Serpil Bayır arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Serpil Bayır
Türü	Mekik oyası
Kullanılan teknik	Mekik örücülüğü
Boyut (cm)	90 cm
Kullanılan araç	Mekik
Yörede verilen isim	Yok
Desen ipi	Naylon
Renk	Yeşil, beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	El içinde tutulan ip ile beş adet ilmek atılmıştır. İlmelerin arasında ikişer adet boşluk bırakılarak bir alttan bir üstten tekrar ilme atılarak ara motifler, motifin halkalar yapılarak bağlantılı tekrar edilmesinden ise ana motifler örülmüştür.

Şekil 85. Gerdanlık oya (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emimi Kayhanlar Evi
Türü	İğne oyası,
Kullanılan teknik	İğne örücülüğü
Boyut (cm)	40
Kullanılan araç	İğne
Yörede verilen isim	Gerdanlık oyası
Desen ipi	İpek
Renk	Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	İğne oyası, kompozisyon zürefa ve arttırma tekniği ile motifin yaprak form yapılarak bağlantılı tekrar edilmesinden oluşmuştur

Şekil 86. Kese oyası ve cep saati kılıfı (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emimi Kayhanlar Evi
Türü	Tığ oyası
Kullanılan teknik	Tığ örücülüğü
Boyut (cm)	5cm – 15 cm
Kullanılan araç	Tığ
Yörede verilen isim	Kese oyası, cep saati kılıfı
Desen ipi	İpek
Renk	Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Tığ oyası tekniği ile kompozisyon basit ilmek ve kare ilmek ile motifin çarkıfelek form da yapılarak bağlantılı tekrar edilmesinden oluşmuştur.

Şekil 87. İç don süslemesi (Alanya Belediyesi arşivi) (Karacadağlı, 2017-Alanya)

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	Alanya /29.04.2017
Kaynak kişi	Sandık Emimi Kayhanlar Evi
Türü	Tığ oyası
Kullanılan teknik	Tığ örücülüğü
Boyut (cm)	50
Kullanılan araç	Tığ
Yörede verilen isim	İç don süsleme
Desen ipi	İpek
Renk	Beyaz
Motif ve kompozisyon özellikleri	Tığ oyası tekniği ile kompozisyon basit ilmek, kare ilmek çift ilmek ile motifin yarım daire form yapılarak bağlantılı tam tekrar edilmesinden oluşmuştur

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Turizm hem kültürel hem ekonomik açıdan gelişimde önemli bir köprüdür. Ülkemiz Turizm açısından zengin potansiyele sahiptir. Alanya'da bu zenginliğin içerisinde önemli yere sahip bir yöredir.

Alanya'da geçmişte yaşayan el sanatlarından günümüze ulaşabilenlerin; mekikli dokuma, ipek böcekçiliği, oyacılık ve düz dokumalar olduğu yapılan araştırmada tespit edilmiştir. Düz dokumacılığının ise günümüzde yaşam şartları sebebiyle devam edemediği gözlenmiştir.

Günümüzde Alanya'da devam etmekte olan el sanatlarından en yaygın olanı mekikli dokumacılıktır. Oyacılığın da önemli derecede yaygın olduğu fakat düz dokumacılık sanat dallarıyla uğraşan ustaların artık dokumadıkları görülmektedir. İpek böcekçiliği ise genellikle Sapadere- Alanya'da evlerde kadınlar tarafından yapılmakta olmasından dolayı uğraşan kişi sayısı tespit edilememektedir.

Araştırmamızda görüşülen el sanatları ile uğraşan kişilerin adres bilgileri bağlı oldukları Alanya Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğünden ve Alanya Halk Eğitim Merkezinden alınmıştır.

Alanya'da mekikli dokuma bazı evlerde kurulu çurfalık tezgâhlar ile sürdürüldüğü gözlenmiştir. Mekikli dokuma el sanatında en yaygın olarak büyük bir özenle imece usulü ile hazırlanan ipek iplik kullanılarak dokunduğu şal ve trablus kuşağı yapıldığı gözlenmiştir. Çok eski devirlere uzanan mekikli dokumacılığı, trablus dokuma, fular, peşkir, peştamal, iç don, gecelik, iç gömlek, çul çulfalık gibi çeşitli ürünler evlerde kurulan tezgâhlarda ve atölyelerde dokunmakta iken günümüzde Alanya Belediyesi bünyesinde ve bu kurumun desteği ile şal ve peştamal dokuması yapıldığı gözlenmiştir.

Alanya ipek dokumacılığı konusunda da en uzun geçmişe sahip yerlerden bir tanesi olma özelliğini taşımaktadır. Üreticilerin tamamına yakını ipek böceklerini kendi özel hazırladıkları odalarda yetiştirmektedirler.

Oyacılık, el sanatları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu araştırma da, Alanya'da yapılan oyalarmın geçmişten günümüze kadar gelen örnekleri incelenmiş, oyacılık hakkında bilgi edinilmiştir. Yörede çeyiz ve evlenme geleneğinin bir parçası

durumundaki oyacılık da araç olarak iğne ve tığ kullanılmıştır. Bunların yanı sıra firkete tekniği ve mekik tekniği ile yapılan oyalarda bulunmaktadır. Oyalarda Geometrik bezemeli motiflerin kullanıldığı tespit edilmektedir. Evli bayanlar oyaları ihtiyaç ve çeyiz için veya gelir amacıyla yapmaktadırlar. Bu bilgilere göre bölgede bekâr genç kızların oya yapmadıkları söylenebilir.

Alanya yöresi tarihi geçmişi nedeniyle geniş bir kültür ve etnografyaya sahiptir. Yöre insanı yerleşik kültür özelliklerinin yanı sıra Yörük kültürü özelliklerini de sentezlemiş ve kendine has bir kültür oluşturmuştur (Avcı, 2010:17).

Alanya, Yörük yaşamının ve iskânının yoğun olduğu yerden biridir. Bölgede yüzlerce yıl kültürel kimliklerini geliştiren Yörükler yazın yaylada kışın da sahilde sürdürdükleri konargöçer yaşamın etkisiyle çok fazla iç içe girmiş bir kültürel yapıda olduğu için, yöre insanı tarafından dokumacılığın gelişmesine katkı sağlamıştır.

Alanya'da düz dokuma kilim örneklerinde atkı çözü ve desen iplerinde koyunyünü, keçi kılı kullanılmış, dokuma işleminde kullanılan araçların çoğunluğunu ahşap tezgâh ve kirkit oluşturmuş, tezgâh tipi olarak ise ıstar tezgâhın kullanıldığı gözlenmiştir. İplik türü olarak çözüde yün ve keçi kılı, atkı da yün, kullanılmıştır. Desen iplikleri kirman ve iğ de eğirme ile elde edilmektedir. Dokuyucuların çözü ipliğini hiç boyamadıkları, doğal halinde kullandıklarını söylemek mümkündür. Sözlü görüşmelerde dokuyucular ya hazır boyanmış şekilde yün ipliğini satın aldıkları ya da hazır toz boya ile kendilerinin boyadıkları bilgisini verilmişlerdir. Düz dokumalarda geometrik desenler kullanılmaktadır. Alanya Yörükleri arasında motiflerin isimlerine *yaniş* ve *çekipi* denilmektedir. Tespit edilen zili-cicim ve kilim teknikleriyle heybe, kolan, mazmanlık ve kilim dokumaların, kırsal kesimde ve dağ köylerinde yiyecek, giyecek saklamak, ip yerine ve yer yaygıları amaçlı dokunmaktadır.

Yapılan araştırmada toprağa yerleşen Yörükler çiftçilik ile uğraşmaktadırlar. Eskiden hayvanlarını otlattıkları meraları şimdi tarla olarak sürüp ekip biçtikleri için sürü otlatılacak yer de çok azalmıştır. Sandıklarda saklanan birkaç kilim dışında artık kilim dokunmamaktadır. Alanya'da eğitim nedeniyle ve turizmin canlanması sonucunda pansiyon, otel gibi kuruluşlarda çalışmak bu yörede yaşayan yerleşik Yörükler için cazibe haline gelmektedir. Turizmde para kazanmanın kolaylığı ile

Yörük kökenli aileler evlerini şehir evlerinin mimarisine benzer olarak yapıyorlar ve yaşantılarını da şehirlilere benzetmeye çalışıyorlar. Bu sebeple gençler düz dokuma tekniklerini bilmemekte, öğrenmeyi de gereksiz bulmaktalar. Düz dokumalar, hem dokuma açısından hem de kullanım açısından önemini yitirmektedir.

Alanya Belediyesi, ipekböceğini tanıtmak ve bu geleneği gelecek nesillere aktarmak amacıyla, dört yıldır Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesindeki İpek Atölyesinde ve Sandık Emni Kayhanlar Evi-Geleneksel El Sanatları Merkezinde, Dut ağacından dokuma tezgâhına adıyla yürüttüğü projeyi ziyaretçilere sunmaktadır. Belediye, Alanya Kalesi'nde bulunan Alanya Belediyesi Ömürlü-Kemal Atlı Kültür Evi'nde sembolik olarak ipekböceği yetiştiriciliği yapmaktadır. Burada ipek böceğinden ipeğe dönüşüm sürecinin görülmesi için ipekböceğinden elde edilen ipek iplikten dokuma tezgâhlarında çeşitli ürünler dokumaktadırlar.

İpek böcekçiliği koza üretiminde, üreticilerin çoğu evlerde geleneksel yöntemlerle koza üretimi yapmakta, bu da koza ürününün verim ve kalitesini düşürmektedir. Koza kalitesi üzerinde önemli etkisi olan askı materyali olarak yöresel tek yıllık bitkiler kurutulmaktadır. Koza kalitesinde içerdeki nem nedeniyle olumsuz etkide bulunan bu tip askılar yerine uzun ömürlü plastik askı kullanımını özendirilmelidir. Ülkemizde ipekböceği beslemede kullanılan dut ağaçları yaşlı ve bakımsız durumdadır. Yaprak verimi ve kalitesi düşüktür. Bu nedenle Kozabirlik, yeni dut bahçeleri tesisi için dut fidanını ücretsiz olarak dağıtmaktadır.

İpekböcekçiliği yumurtası üretim ve dağıtımını 2004 yılından itibaren sadece Kozabirlik tarafından yapılmaktadır. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Kozabirlik 2007 yılından itibaren ipekböceği yumurtası yerine yeni inficar etmiş larvaların dağıtımını yapmaktadır.

İpek dokumacılığını yeniden canlandırmak için Alanya Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından Alanya'da ipek kültür ürününün anlatıldığı sergiler düzenlenmekte, bu sergiler uluslararası festivallere de taşınarak kültürlerarası etkileşimde bulunmaktadır.

Alanya'da ipekböceğini tanıtmak ve ipek dokumacılığının korunması, geliştirilmesi ve tanıtılması amacıyla 2012 yılında Alanya Belediyesi ve Halk Eğitim Müdürlüğü arasında imzalanan protokol kapsamında Kültür ve Sosyal İşler

Müdürlüğü bünyesinde kurulan İpek Atölyesi'nde İpekböceği Yetiştiriciliği, İpek Dokuma Kursu ve İpek Kozasından Çiçek yapımı kursları açıldığı ve hala devam ettiği görülmektedir.

El sanatlarının kaybolmasını engellemek amacıyla yapılan çalışmalarla, yaklaşık 200 kursiyere bu sanatlar öğretilmiş ve bu sanatların devamlılığının gelecek nesillere aktarılması büyük ölçüde sağlamıştır.

Nesilden nesile aktarılan kültürel değerleri bünyesinde barındıran el sanatları, son yıllarda ülkemizde yaşanan teknolojik gelişmelerin, toplumu maliyeti az ve üretimi kısa sürede olan ürünlere yöneltmiş olması ile olumsuz etkilenmektedir. Endüstrileşmenin olumsuz etkileri, gelecek nesillere miras olarak bırakacağımız el sanatlarının sayısını azaltmaktadır. Unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalan el sanatlarımızın korunup, gelecek kuşaklara aktarmak milli bir sorumluluktur. Kurumlar arasında yapılacak olan işbirliği sayesinde, açılan el sanatı kurslarına, üretim ve tasarım konusunda nitelik ve nicelik yönünden değer kazandırılırken, el sanatlarımıza duyulan ilgi yeniden canlandırılabilir. Ayrıca elde edilen, el sanatı ürünlerinin çeşitli fuar, sergi ve festivallerde tanıtımı yapılarak pazarlanması ve bu işle uğraşanların ekonomik gelir elde etmesi de sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- ACAR, B. B. (1982). **Kilim, Cicim, Zili, Sumak, Türk Düz Dokuma Yaygıları**, Eren Yayınları, İstanbul.
- AKKILIÇ, Y. (2002). **İpekböcekçiliği**, Bursa Ansiklopedisi, C.III, Bursa Kültür ve Sanat Yayınları AŞ, Bursa.
- AKPINARLI, F. (1996). **Şanlıurfa Cülha Dokumacılığı**, Şanlıurfa İli Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı Yayınları, Ankara.
- ANONİM. (2014). **Tığ Oyası**, El Sanatları Teknolojisi, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- ANONİM. (2012). **Dünden Bugüne ANTALYA**, T.C. Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Antalya.
- ANONİM. (2007). **Mekikli Dokumada Desen**, El Sanatları Teknolojisi, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- ARLI, M. (1990). **Köy El Sanatları**, A. Ü. Ziraat Fakültesi Baskı Ofset Ünitesi, Ankara.
- AKTAN, O. (1989). **El Sanatları Bir Sanayi Üretim Biçiminin Anadolu'daki Tarihsel Çerçevesi ve Uygulama Alanında Bir Kesit**, Makro Yayıncılık, Ankara.
- ATAY, A. (1997). **Örücülük**, 2.Basım, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- AYDIN, E. Ö. (2007). **Bursa'daki İpek Fabrikaları ve İpekçilikle İlgili Endüstri Mirasının Korunması**, Mimarlar Odası Bursa Şubesi Yayını, Bursa.
- AYVERDİ, İ. (2006). **Misalli büyük Türkçe sözlük (1-2-3)**, MAS Matbaacılık A.Ş, İstanbul.
- AYTAÇ, Ç. (1982). **El Dokumacılığı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- BARIŞTA, Ö. (1994). **İnce örgüler-Tenteler, Oyalar**, Thema Larousse Tematik Ansiklopedi, Milliyet.
- BARIŞTA, H. Ö. (1992). **Karaman Taşkale Dokumacılığı**, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- BARIŞTA, H. Ö. (1988). **Türk El Sanatları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- BAYRAM, (KAYKANACI), M. (1992). **İğne Oyaları Teknikleri ve Kastamonu İğne Oyaları**, MN Ofset Matbaacılık, Ankara.
- DAVULCU, M. M. TOKAT, ve S.YÖRÜR. (2015). **Antalya'da Yaşayan Geleneksel Meslek, Sanat ve Zanaatlar**, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Antalya.

- DOUGLAS, R. K. (1882). China, London.
- DENİZ, B. (2000). **Türk Dünyasında Halı Ve Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- ERBEK, M. (2002). **Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri**, Kültür Bakanlığı, Dumat Ofset LTD, Ankara.
- ERONÇ, P. Y. (1984). **Giyim ve Süsleme Teknikleri**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- ERÖZ, M. (1991). **Yörükler**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- EŞBERK, T. (1939). **Türkiye'de Köylü El Sanatlarının Mahiyeti ve Ehemmiyeti**, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü, Ankara.
- GÖKÇEN, İ. (1946). **16. ve 17. Asır Sicillerine Göre Saruhan'da Yürük ve Türkmenler**, Manisa Halkevi Yayınları, İstanbul.
- İMER, Z. (1997). **Dokuma Tekniği 2**, Sistem Ofset Ltd. Şti, Ankara.
- KAYABAŞI, N., ve Z. ERDOĞAN. (2002). **Ankara'da Hediyelik ve Turistik Eşya Mağazalarında Bulunan El Sanatları Ürünlerinin Çeşidi, Hammaddesi ve Turist Tercihleri Üzerine Bir Araştırma**, 1. Basım, Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Mezunları Derneği Yayınları Bilim Serisi: 1, Ankara.
- KAYABAŞI, N., Z. ERDOĞAN, ve F. SÖYLEMEZOĞLU. (2011). **Türk El Sanatları**, Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, Ankara.
- KOÇAK, F. N. (2012). **Anılarla Alanya**, Özhür Ofset Matbaa, Konya.
- KOÇU, R. E. (1969). **Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü**, Sümerbank Kültür Yayınları, İstanbul.
- KONYALI, İ. H. (1946). **Alanya**, Ayaydın Basımevi, İstanbul.
- KORKUSUZ, S. (1980) . **Nakıs**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- KÖKLÜ, H. (2002). **El İşlemeleri**, YA-PA, İstanbul.
- MOĞOL, H. (1992). **Antalya'da İpek Üretimi**, Türk Dünya Araştırmalar Vakfı, İstanbul.
- ONUK, T. (2005). **Osmanlılardan Günümüze Oyalar**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- ONUK, T., ve H. F. AKPINARLI. (2003). **Şanlı Urfa Karakeçili Kilimleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- ONUK, T. (2000). **Osmanlıda Günümüze Oyalar**, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ONUK, T., F. AKPINARLI, S. ORTAÇ, ve Ö. ALP. (1998). **İçel El Sanatları**, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ONUK, T. (1988). **İğne Oyaları**, İş Bankası Yayınları, Ankara.

ORTAÇ, S. (2007). **Mersin Boncuk Oyaları**, Prof. Dr. Taciser Onuk'a Armağan, BRC. Basım, Ankara.

ÖNDER, M. (1995). **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

ÖZTÜRK, İ. (2003). **Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş**, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.

REBEL, H. (1928), **China als Ursprungsland der Edle Seide**, Wiener Beitrage zur Kunst und Kulturgeschichte Asiens, Bd. II.

Salname-i Vilayet-i Hüdavendigâr HVS, 1296.

SİLBERMANN, H. (1897), **Die Geschichte der Seidenkultur, des Seidenhändlers und der Seiden- webekunst von Ihren Anfaengen bis auf die Gegenwart**, Leipzig.

SOYSALDI, A. (2009). **Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri**, 1. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

SÜRÜR, A. (1976). **Türk İşleme Sanatı**, Ak Yayınları, İstanbul.

TÜRKAY, C. (2005). **Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'da Oymak Aşiret ve Cemaatler**, İşaret Yayınları, İstanbul.

YAĞAN, Ş. Y. (1987). **Türk El Dokumacılığı**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

YETKİN, H. (2000). **Dünden Bugüne Alanya**, Çali Grafik Matbaacılık, İstanbul.

ZÜBER, H. (1971). **Türk Süsleme Sanatı**, 2.Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.

Sürelî Yayınlar

ACAR, B. (1980). Türk Kilimleri (Münih'te Açılan Bir Sergi), **Sanat Dünyamız**, 7, 19, 32-41.

ACAR, B. (1975). Kaybolan Değerlerimiz, **Türkiyemiz**, 6, 7, 37-40.

AKAN, M. (2016). Anadolu Yörük Yaşamında Dokuma Geleneği, **Kalemişi Dergisi**, 4, 7, 39-58.

ATLIHAN, Ş. (1999). Ayvacık Bölgesi'nde Alaçuvallar, **Kültür ve Sanat Dergisi**, 5, 56-61.

BARIŞTA, H. Ö. (1996). Alanya'nın Kitabeli Evleri, **Sanatsal Mozaik**, 16, 34-36.

BAŞARAN, F. N., ve H. SOMÇAĞ. (2013). Karabük ili Bulak köyü tığ örücülüğü, **Motif Halkoyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Dergisi**, 62, 16-21.

DURUL, Y. (1978).Kandilli kalem isi yazmaları, **Türkiyemiz**, 8, 4, 24.

EREN, N. (1976). Yörük Çuvalları, **Türkiyemiz**, 6, 18, 27-32.

GÜNGÖR, K. (1939). Denizli Mıntıkası Yörükleri Üzerinde Antropolojik İlk Bir Tetkik ve Neticeleri, **Türk Antropoloji mecmuası**, 19, 22, 189-206.

İMER, Z. (2005). Miladi Dönem Öncesi Orta Asya'da İpek, **bilig**, 32, 1-32.

KADEMOĞLU, O. (1973). Anamas Yaylalarında, **Türkiyemiz**, 10, 20-28.

SARI KAHVECİOĞLU, H. ve Y. BAŞ. (2013). Kültür Mirasımız Kolan Dokumalar ve Akkoç Köyü Kolan Dokuma Örnekleri, **Milli Folklor Uluslar arası Kültür Araştırma Dergisi**, 25, 98, 187-196.

HÜNEREL SARIKAYA, Z., ve B. ER. (2012). Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi, **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, 1, 1, 179-190.

PEKİN. E. (1976). Yörüklerde Yük Çulu, **Kültür ve Sanat**, 2, 4, 122-135.

Seminer

AKAN, M. (10-15 Eylül 2007). Yörüklerde Taşımada Kullanılan Dokumalar, **38. ICANAS Uluslar Arası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi**, Ankara, 21- 43.

ARSLAN, M. (4-6 Mart 2015).Teke Yöresinin Kültürel Kodları, **MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ 1.Teke Yöresi Sempozyumu**, Burdur, 485.

ARTUN, E. (1996). Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Göreneklere Bunlardaki Eski Kültür İzleri, **I.Akdeniz Yöresi Türk Topulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, 25-62.

AYDIN, S., ve H. GÜRSO. (24-26 Nisan 2008). Beypazarı mekik oyaları, **Gazi Üniversitesi El sanatlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi, I Ulusal El Sanatları Sempozyumu**, Ankara, 15-18.

ERDEN, A. (1996). Günümüzde Toros Yörüklerinden İzlenimler, **I.Akdeniz Yöresi Türk Topulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri**, Antalya, 140.

GENÇ, R. (27-31 Mayıs 1996). Kaşgarlı Mahmud' a göre XI. Yüzyılda Türklerde Dokuma ve Yaygı İşleri, **Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslar arası Bilgi Şöleni Bildirileri**, Kayseri, 31-35.

KOYUNCU, A. (28-30 Mayıs 2008). Yöresel Dokumalara Uygulanan Geleneksel İşlemeler, **Kızılcaölük Geleneksel Dokumalar Sempozyumu**, Denizli-Kızılcaölük, 195-197.

KOYUNCU, A. (16-19 Kasım 2005). Bucak İlçesinde Oya-İnsan İlişkileri, **I. Burdur Sempozyumu**, Burdur, 39-49.

ÖLMEZ, F. N., ve S.ETİKAN. (24-26 Nisan 2008). Kavramsal Açıdan El Sanatları Sorunsalı, **G.Ü. TESAM 1.Ulusal El Sanatları Sempozyumu**, Ankara, 369-385.

SARIOĞLU, H. (18-20 Kasım 1992). El Sanatlarında Tasarım Eğitiminin Önemi. **Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**, İzmir, 391.

ONUK, T. (1995). Adana ve İçel boncuk oyaları, **Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyum Bildirileri**, Ankara, 242-244.

Tez

AVCI, Z. (2010). **Alanya Baş Süslemeleri ve Giyim Özelliklerinin Araştırılarak Turistik Bebek Üzerinde Simgeleştirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

CENGİZ, D. (2007). **Artvin ili-Ardanuç ilçesinde yapılan oyalarmın öğretim programı önerisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KILINÇ, N. (2010). **Antalya Yöresi Yörük Fıkraları Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOCABAŞ, M. (2000). **Kocaeli İlinde Yapılan İğne Oyası Ürünler Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KURT, G. (2011). **Akdeniz bölgesi boncuk oyalarmından yapılan ürünlerin incelenmesi**, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

MARKALOĞLU, Ş. (1986). Nallıhan İğne Oyalarmı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÖNAL GÜNDÜZ, A. (2012). **Alanya'nın Yer Adlarmı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TEKİN, E. (1997). **Hakkâri Kilim Dokumacılığı Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TEPE, Y. (2013). **Erzurum'da farklı teknik ve materyallerle yapılan oya sanatı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

VANLI, Y. A. (2008). **Balıkesir ili gönen ilçesi iğne oyalarmı ve halk eğitimi merkezinin iğne oyacılığına katkısı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

İnternet

<http://alanya.bel.tr/> (10.07.2017).

<http://alanya.bel.tr/Haber/10778/DUT-AGACINDANDOKUMATEZGAHINA>
(15.07.2017).

<http://www.alanyalovers.com/tr/liste/sidebar-anasayfa-resim-linkler/alanya-haritalari>(15.07.2017).

<http://www.arsivfotoritim.com/vazi/omer-vaglidere-ipekboceginin-ovkusu/> (16.07.2017).

<http://www.kozabirlik.com.tr/ipek-bocekciligi/ipekbocekciligi-ve-yetistiriciligi.html>
(16.07.2017).

<http://www.kozabirlik.com.tr/ipek-bocekciligi/ipekbocegi-yumurta-temini-ve-inficar.html>
(16.07.2017).

Kaynak Kişiler

AKÇAKOCA, Ayşe. -Ev hanımı- (2017). “Oyacılık” konulu görüşme, Alanya, (29 Nisan 2017).

BAYIR, Serpil. -Ev hanımı- (2017). “Oyacılık, ipek koza ve Düz Dokuma” konulu görüşme, Alanya, (29 Nisan 2017).

KAHRAMAN, Emine. -Ev hanımı- (2017). “Oyacılık” konulu görüşme, Alanya, (20 Mart 2017).

SÖNMEZ, Esra. -Ev hanımı- (2017). “Mekikli dokuma” konulu görüşme, Alanya, (05 Haziran 2017).

SÖNMEZ, Ayten. -Ev hanımı- (2017). “İpekböcekçiliği ve Mekikli dokuma” konulu görüşme, Alanya, (05 Haziran 2017).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad: Sıdıka Gül

Soyad: KARACADAĞLI ÇALIK

Doğum Tarihi ve Yeri: 1984/ Mersin

Medeni Durumu: Evli

E-mail: gulkaracadagli@gmail.com

Eğitim Bilgileri

Lise: Mersin Dumlupınar Lisesi (1999-2002)

Üniversite: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ, Güzel Sanatlar Fakültesi, Halı- Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı (2008-2012)

Pedagojik Formasyon: AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ, Eğitim Fakültesi, Görsel Sanatlar/Resim (2014-2015)

Yüksek Lisans: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları (2013-2017)

İş Denevimleri

ISPARTA, Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Usta Öğretici (Hüsn-i Hat) (03/2013-07/2013)

ISPARTA BELEDİYESİ, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Ismek Birimi, Usta Öğretici (Hüsn-i Hat) (03/2013-06/2013)

ISPARTA, Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Usta Öğretici (Hüsn-i Hat) (10/2013-05/2014)

ISPARTA BELEDİYESİ, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Ismek Birimi, Usta Öğretici (Hüsn-i Hat) (10/2013-04/2014)

ISPARTA, Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Usta Öğretici (Tezhip) (09/2013-05/2014)

ISPARTA, Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Usta Öğretici (Ebru) (05/2014-09/2014)

ISPARTA, Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Usta Öğretici (Hüsn-i Hat) (11/2014-03/2015)

ISPARTA BELEDİYESİ, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Ismek Birimi, Usta Öğretici (Hüsn-i Hat) (10/2014-04/2015)

ISPARTA BELEDİYESİ, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Ismek Birimi, Usta Öğretici (Hüsn-i Hat) (11/2016-09/2017)

ISPARTA BELEDİYESİ, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Ismek Birimi, Usta Öğretici (Hüsn-i Hat) (11/2017-Halen)

Etkinlikler

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ– Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü ve Seramik Bölümü tarafından 07-11 Mayıs 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen “*Seramik ve Geleneksel Türk Sanatları Karma Sergisi*” katılımı

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ – Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından gerçekleştirilen 07-11 Mayıs 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen “*Geleneksel Türk Sanatları Karma Sergisi*” katılımı

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ – Güzel Sanatlar Fakültesi’nde 2011-2012 eğitim öğretim yılı bahar döneminde açılmış olan “*Baskı Resim*” sergisine katılım

KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI ile ATABEY KAYMAKAMLIĞI (Köylere Hizmet Götürme Başkanlığı) işbirliğinde 17-18 Mayıs 2013 tarihindeki ‘Atabey Turizm ve Kültür Etkinlikleri’ Programında “*Geleneksel Türk El Sanatları Sergisi Ve Klasik Türk Müziği Dinletisi*” katılımı

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ – Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından 23 Mayıs 2012 tarihinde gerçekleştirilen “*Mezuniyet Sergisi*” ne katılım

ISPARTA BELEDİYESİ – Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen “*Gül Festivali*”ne katılım (7-8-9 Haziran 2013)

ISPARTA- Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu “*Yıl Sonu Sergisi*” katılımı (07 Haziran 2013)

ISPARTA –Huzurevi 18-24 Mart 2014 “*Yaşlılara Saygı Haftası*” sergi katılımı

Hobiler

Spor yapmak, Yüzmek, Kitap okumak, Trekking yapmak, Dokuma, Sanat eğitimi, Resim, Geleneksel Türk Sanatları, Tekstil ve Moda Tasarımı